

İSG AKADEMİ · ÜCRETSİZ DERS NOTU

İSG Ders Notları 2026

Modül 6 · İş Kazası ve Meslek Hastalığı

12 ders · özet anlatım, sınav ayrıntıları ve hızlı tekrar

Bu notların videolu ve interaktif hâli

QR'ı telefonunla okut: her dersin slaytlı anlatımı, sonunda 4 soruluk test ve modül testi seni bekliyor. Notu oku, videoyu izle, soruyla pekiştir.

1 · Oku

Bu PDF: her dersin özeti, sınavda sorulan ayrıntılar ve hızlı tekrar tablosu.

2 · İzle

YouTube'daki ücretsiz İSG ders videoları: zor yönetmelikler çizimlerle 12 bilgiye iniyor.

3 · Çöz

İSG Akademi uygulamasında konu testleri, çıkmış sorular ve kişisel analiz.

İçindekiler

- 06.01 [İş Kazası Nedir? 6331 ve 5510'a Göre Tanımı ve Farkları](#)
- 06.02 [İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kaç Gün İçinde SGK'ya Bildirilir?](#)
- 06.03 [Kaza Sebep Teorileri Nelerdir? Domino, 4M ve Ücretin Bankadan Ödenmesi](#)
- 06.04 [Tehlikeli Hareket ve Tehlikeli Durum Nedir? Heinrich'in %88-%10-%2 Oranı](#)
- 06.05 [İş Kazası Sıklık Hızı ve Ağırlık Hızı Nasıl Hesaplanır?](#)
- 06.06 [Meslek Hastalıkları Listesi: A, B, C, D, E Grupları Nelerdir?](#)
- 06.07 [Balthazard Formülü Nasıl Hesaplanır? Malullük, Erken Yaşlanma ve Pnömonyoz](#)
- 06.08 [Kısa ve Uzun Vadeli Sigorta Kolları, Hak Sahibi, Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi](#)
- 06.09 [İş Göremezlik Ödeneği ve Geliri Ne Kadar? Malullük ve Ölüm Sigortası Hakları](#)
- 06.10 [Analık Hâli Kaç Hafta? Emzirme, Evlenme, Cenaze Ödeneği ve Doğum Borçlanması](#)
- 06.11 [5510 Zamanaşımı Süreleri ve Prim Oranları \(2026 Güncel\)](#)
- 06.12 [İsteğe Bağlı Sigorta Şartları Nelerdir? Hangi Süreler Borçlanılabilir?](#)

İş Kazası Nedir? 6331 ve 5510'a Göre Tanımı ve Farkları

► İnteraktif ders + 4 soru

6331 tanımının iki parçası: yer/neden + sonuç

İlk tanım 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun Tanımlar maddesinde: üçüncü maddenin birinci fıkrası, g bendi. Bu cümleyi iki parçada okuyun. Birinci parça yer ya da neden: işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle. Buradaki veya önemli; kaza işyerinin dışında olsa bile işin yürütümü nedeniyle olduysa bu parça karşılanıyor. İkinci parça sonuç: ölüm ya da ruhen veya bedenen engellilik. Tanım yalnız bedensel zararı değil, ruhen engelli hâle gelmeyi de sayıyor.

5510 beş hâl sayar; ilk ikisi işyeri ve iş

İkinci tanım 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun on üçüncü maddesinde. 5510 tek bir genel cümle kurmuyor; hâlleri a'dan e'ye kadar tek tek sayıyor ve cümleyi şöyle bitiriyor: sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay. İki ifadenin altını çiziniz: sigortalı ve hemen veya sonradan. İlk iki hâl şöyle. a: sigortalının işyerinde bulunduğu sırada. Dikkat, metin çalıştığı sırada demiyor, bulunduğu sırada diyor. b: işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle; sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa kendi yürüttüğü iş nedeniyle. b bendinde bir yer geçmiyor; bağlantı işle kuruluyor. Bunu birazdan c bendinin yanına koyacağız.

Kalan üç hâl: görev, süt, işveren taşıtı

c: bir işverene bağlı çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlar. Kilit sözcük yapmaksızın. Sigortalı gönderildiği yerde asıl işini yaparken kaza geçirirse bu, b bendindeki işveren tarafından yürütülen iş nedeniyle hâline giriyor; c bendi, asıl işin yapılmadığı zamanları sayıyor. d: emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlar. Bu bent, Kanunun dördüncü maddesinin birinci fıkrası a bendi kapsamındaki, yani hizmet akdiyle çalıştırılan kadın sigortalı için yazılmış. e: sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi. Bu üç hâli işyeri dışındaki kazalar diye gruplamayın. Yani süt verme zamanı işyerinde de geçebilir. Beş hâli sırasıyla kodlayın: işyeri, iş, görev, süt, işveren taşıtı.

Şıktaki ifadeden kanunu bulun

Vücut bütünlüğü ve ölümüne sebebiyet veren ifadeleri 6331'e ait. Sigortalı ile hemen veya sonradan ifadeleri 5510'a ait. Engelli hâle getiren ifadesi ise iki tanımda da geçiyor; tek başına kanunu ayırt ettirmez. İşverence sağlanan taşıt, süt izni, görevle gönderilme gibi tek tek sayılan hâller de 5510'da. Küçük bir not: 5510'un tanım cümlesinde ölüm sözcüğü ayrıca geçmiyor; ama aynı Kanun, iş kazası sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmasını on altıncı maddesinde sayıyor. Son satır iki kanunda da aynı: ekipman, işyeri ya da çevre zararı tanımında yok. Makine parçalandı ama kimse yaralanmadıysa bu, tanıma göre iş kazası değil; yine de işveren böyle bir olayı inceleyip rapor düzenliyor, bu da 6331'in on dördüncü maddesinde.

Servis mi, kendi aracı mı?

Şimdi şıklarda karıştırılan bir ayrıntı. Kendi otomobiliyle işe gelirken kaza geçiren sigortalı, e bendinin kapsamına girer mi? Hayır. e bendi, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sayıyor; kendi aracı bu bende girmiyor. Aynı yolculuk işverenin sağladığı serviste olsaydı e bendindeki hâl oluşurdu. Yani şıkta ilk bakacağınız şey, taşıtı kimin sağladığı.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (kabul 20.06.2012; RG 30.06.2012/28339) m.3/1-g; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (kabul 31.05.2006; RG 16.06.2006/26200) m.13, birinci fıkra (a)–(e) bentleri.
- **Madde yerleri:** 6331 m.3 "Tanımlar" maddesidir. 5510 m.13'ün başlığı "İş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması"dır; madde, "Hizmet Akdiyle veya Kendi Adına ve Hesabına Bağımsız Çalışan Sigortalıların Tabi Olduğu Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri" bölümündedir.
- **"Engelli hâle getiren" ibaresi (6331 m.3/1-g, 5510 m.13):** 25.04.2013 tarihli 6462 sayılı Kanunun 1. maddesiyle getirildi. Önceki metinde 6331'de "özre uğratan", 5510'da "özüre uğratan" yazıyordu; eski kaynaklarda bu ibareyle karşılaşabilirsiniz.
- **5754 değişikliği:** 5510 m.13'ün (b) ve (d) bentleri 17.04.2008 tarihli 5754 sayılı Kanunun 8. maddesiyle değiştirilmiştir.
- **(b) ile (c) ayrımı (5510 m.13/1-b ve c):** (c) bendi yalnız görevle gönderilen sigortalının asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarını sayar. (b) bendi "işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle" der ve bir yer saymaz; gönderildiği yerde asıl işini yaparken olan kaza bu ifadeye girer.
- **İşyeri ve eklentileri (5510 m.11/2; 6331 m.3/1-h):** İşyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır (5510 m.11/2). 6331 m.3/1-h de çocuk emzirme yerlerini işyerinin eklentileri arasında sayar. Bu yüzden m.13'ün (c), (d), (e) bentlerini "işyeri dışındaki hâller" diye gruplamayın; (d)'deki süt verme zamanı işyerinin emzirme yerinde de geçebilir.
- **(d) bendinin kapsamı (5510 m.13/d, m.4/1-a; 4857 m.74):** Bent, m.4/1-a kapsamındaki (hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan) emziren kadın sigortalı içindir. Süt izni 4857 m.74'te düzenlenir ve bu madde, iş sözleşmesiyle çalışan her işçiye uygulanır; işçinin 4857 kapsamında olup olmaması fark etmez (m.74 son fıkra, Ek: 29/1/2016-6663/22 md.). Süre: bir yaşından küçük çocuk için günde toplam 1,5 saat; hangi saatlerde ve kaç bölünerek kullanılacağını işçi belirler; bu süre günlük çalışma süresinden sayılır.
- **Ölüm (5510 m.16):** m.13'ün tanım cümlesinde "ölüm" sözcüğü geçmez; ancak m.16/1-c iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanmasını, m.16/1-e cenaze ödeneğini iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar arasında sayar.

🔄 Hızlı tekrar: kendini yokla

6331'de iş kazası tanımı hangi maddede?	6331 m.3/1-g: Tanımlar maddesinin (g) bendi.
6331 tanımı hangi iki parçadan oluşur?	Yer/neden: işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle; sonuç: ölüm ya da engellilik.
5510'da iş kazası hangi maddede, kaç hâl sayılır?	5510 m.13; beş hâl: (a)'dan (e)'ye kadar bentler.
5510 (a): işyerinde çalıştığı mı, bulunduğu sırada mı?	Bulunduğu sırada: "sigortalının işyerinde bulunduğu sırada."
5510 m.13/c, görevle gönderilen sigortalıda hangi zamanı sayar?	Asıl işini yapmaksızın geçen zamanı; orada asıl işini yaparken ise (b) bendi.
Gidiş-geliş kazası hangi şartla 5510 m.13/e hâlidir?	Taşıt işverence sağlanmış olmalı; kendi aracı bu bende girmez.
"Hemen veya sonradan" ifadesi hangi tanımda geçer?	5510 m.13'te; 6331 m.3/1-g'de bu ifade yoktur.

Yalnız makine hasar gördüyse iş kazası mı?

Hayır; iki tanım da ekipman, işyeri ya da çevre zararını saymaz.

Kaynaklar

- 6331 s. Kanun m.3/1-g
- 5510 s. Kanun m.13, birinci fıkra
- 4857 s. İş Kanunu m.74
- İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği m.4/1-d

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/is-kazasi-tanimi-6331-5510

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kaç Gün İçinde SGK'ya Bildirilir?

► İnteraktif ders + 4 soru

İşverenin süresi: 3 iş günü

Önce 6331 sayılı Kanunun 14'üncü maddesi. İşveren, Sosyal Güvenlik Kurumuna, yani SGK'ya iki bildirim yapıyor. Bir: iş kazalarını, kazadan sonraki üç iş günü içinde. İki: sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde. Süre ikisinde de aynı; değişen, saymaya nereden başladığımız. İş kazasında kaza, meslek hastalığında öğrenme tarihi.

Sağlık hizmeti sunucusu: en geç 10 gün

Aynı maddenin dördüncü fıkrası iki bildirim daha sayıyor. Sağlık hizmeti sunucuları, kendilerine intikal eden iş kazalarını; SGK'nın yetkilendirdiği sağlık hizmeti sunucuları da meslek hastalığı tanısı koydukları vakaları en geç on gün içinde SGK'ya bildiriyor. Kelimeye dikkat edin: işveren için kanun “iş günü” diyor, burada ise yalnızca “gün”. Şıklarda “on iş günü” gördüğünüzde durup bu kelimeye bakın.

Ön tanı konan vaka sevk edilir

Meslek hastalığında bir ara adım var. İşyeri hekimi ya da bir sağlık hizmeti sunucusu ön tanı koyarsa, vakayı SGK'nın yetkilendirdiği sağlık hizmeti sunucusuna sevk ediyor. Yani ön tanı aşamasında yapılan iş sevk. On günlük bildirim ise yetkilendirilen sunucunun tanı koymasıyla gündeme geliyor. Sınavda “işyeri hekimi ön tanıyı on gün içinde SGK'ya bildirir” gibi bir şık görürseniz, ön tanı ile tanının karıştırıldığını hemen fark edin.

5510: kolluğa derhal, SGK'ya 3 iş günü

Şimdi 5510 sayılı Kanuna geçiyoruz. 13'üncü madde, hizmet akdiyle çalışan, yani 4/a'lı sigortalı iş kazası geçirdiğinde işverene iki muhatap gösteriyor: kazayı o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal, SGK'ya da en geç kazadan sonraki üç iş günü içinde bildirecek. Bildirim, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesiyle yapılıyor. Bir de istisna var: kaza işverenin kontrolü dışındaki bir yerde olduysa SGK'ya bildirim süresi, kazanın öğrenildiği tarihten itibaren başlıyor. Buradaki kilit kelime “yer”: kural, kazanın nerede olduğuna bakıyor.

Kendi adına çalışan kendisi bildirir

Peki işvereni olmayan, kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan, yani 4/b'li sigortalı ne yapacak? Bildirimi kendisi yapıyor. İş kazasında süre, rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonraki üç iş günü. Kanun bunu bir ayı geçmemek şartına bağlıyor; yani rahatsızlık gerekçesi süresiz bir erteleme sağlamıyor. Meslek hastalığında ise öğrenildiği günden başlayarak üç iş günü.

İşveren geç bildirirse ödeneği kim öder?

Süre kaçarsa ne oluyor? Önce bir kavram: hizmet akdiyle çalışan sigortalı iş kazası nedeniyle istirahat raporu alırsa SGK, her gün için geçici iş göremezlik ödeneği ödüyor; ayrıntısını ileride ayrı bir derste işleyeceğiz. İşveren kazayı süresinde bildirmezse, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek bu ödenek SGK tarafından işverenden tahsil ediliyor. Bağımsız çalışanda sonuç farklı: kendi kazasını geç bildirirse bildirim tarihine kadar geçen günlerin ödeneği ödenmiyor, sonraki günlerinki ödeniyor. Üstelik iş kazasında bağımsız çalışana ödenek, prim borçlarının ödenmiş olması şartıyla ve yalnızca yatarak tedavi süresince ya da onun gereği olan istirahatte veriliyor. Bir hatırlatma: daha önce idari para cezaları dersinde gördüğümüz gibi, bu bildirim yükümlülüğüne ilişkin idari para cezasını doğrudan SGK veriyor.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 6331 s. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (RG 30/6/2012-28339) m.14 "İş kazası ve meslek hastalıklarının kayıt ve bildirimi"; 5510 s. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (RG 16/6/2006-26200) m.13 (iş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması) ve m.14 (meslek hastalığının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması); Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği (SSİY, RG 12/5/2010-27579) m.35-36.
- **Kayıt ve inceleme (6331 m.14/1):** İşveren bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, gerekli incelemeleri yaparak raporları düzenler. Yaralanma veya ölüme neden olmadığı hâlde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan ya da çalışan, işyeri veya iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları da inceleyip raporlar.
- **Usul ve esaslar (6331 m.14/5):** Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir; Kanundaki "Bakanlık" Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığıdır (m.3/1-a).
- **Bildirim aracı:** 5510 m.13'e göre bildirim, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma yapılır. SSİY m.35/1 ve m.36/4: Ek-7'deki bildirge e-sigorta ile Kuruma bildirilir veya doğrudan ya da posta yoluyla ilgili üniteye gönderilir.
- **Çırak, stajyer, İŞKUR kursiyeri (SSİY m.35/1-a):** 5510 m.5/b (aday çırak, çırak, meslekî eğitim gören ve staja tabi öğrenciler vb.) ve m.5/e (İŞKUR'un meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerler) kapsamındakilerde bildirim eğitim veya staj gördükleri işyeri işverenleri yapar: kolluğa derhal, Kuruma en geç kazadan sonraki üç iş günü içinde.
- **Tarım/orman işlerinde süresiz çalışanlar (SSİY m.35/1-c):** Bildirimi kendileri veya işverenleri yapar; kolluğa derhal, Kuruma en geç üç iş günü içinde.
- **Kontrol dışı yerde kaza (5510 m.13; SSİY m.35/2):** Kanundaki koşul kazanın **yeridir**: "iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde" SGK süresi öğrenme tarihinden başlar. Yönetmelik bu kuralı "iş kazası ile ilgili bilgi alınmasına engel olacak durumlarda" ifadesiyle açar; bildirim süresi kazanın öğrenildiği tarihten itibaren üç iş günüdür.
- **4/1-b sigortalıda engelin belgelenmesi (SSİY m.35/3):** Bildirim yapmaya engel durum hekim raporu ile veya mücbir sebep olayı belgelenecek ispatlanmalıdır. Süresinde bildirilmezse bildirim tarihine kadar geçen süre için geçici iş göremezlik ödeneği ödenmez, sonrası ödenir (5510 m.22; SSİY m.35/5).

🔄 Hızlı tekrar: kendini yokla

İşveren iş kazasını SGK'ya ne zaman bildirir?	Kazadan sonraki 3 iş günü içinde.
İşveren meslek hastalığını SGK'ya ne zaman bildirir?	Kendisine bildirilince, öğrendiği tarihten itibaren 3 iş günü içinde.
10 günlük bildirim süresi kimler için geçerli?	Sağlık hizmeti sunucusu ve yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucusu.
Meslek hastalığı ön tanısı konan vaka ne olur?	SGK'nın yetkilendirdiği sağlık hizmeti sunucusuna sevk edilir.
İşveren iş kazasını kolluğa ne zaman bildirir?	Derhal; o yer yetkili kolluk kuvvetlerine (5510 m.13).
İşverenin kontrolü dışındaki yerde kaza olursa?	SGK'ya bildirim süresi, kazanın öğrenildiği tarihten itibaren başlar.
Bağımsız çalışanın iş kazasını kim bildirir?	Kendisi; rahatsızlığı engel olmadığı günden sonraki 3 iş günü içinde.

İşveren iş kazasını geç bildirirse ödenek ne olur?

Bildirime kadarki ödenek SGK tarafından işverenden tahsil edilir.

Kaynaklar

- 6331 m.14/2-a
- 5510 m.13/2-a
- SSİY m.38/1-2
- 5326 s. Kabahatler Kanunu m.17/7

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/is-kazasi-meslek-hastaligi-bildirim-suresi

Kaza Sebep Teorileri Nelerdir? Domino, 4M ve Ücretin Bankadan Ödenmesi

► İnteraktif ders + 4 soru 📺 Ders videosu (YouTube)

Kazayı açıklayan altı yaygın teori

Domino, kazayı beş taşlı bir zincir olarak görür; birazdan ayrıntısına gireceğiz. İnsan faktörü teorisi, kazayı insan hatasından kaynaklanan bir olaylar zincirine bağlar ve üç etken sayar: aşırı yük, uygunsuz tepki ve uygunsuz faaliyetler. Kaza/olay teorisi, insan faktörü teorisinin genişletilmiş hâlidir; üstüne ergonomik tuzakları, hata yapma kararını ve sistem hatasını ekler. Epidemiyoloji teorisi, çevre ile hastalık arasındaki ilişkiyi inceleyen modellerin çevre ile kaza arasındaki ilişkiye de uygulanabileceğini söyler. Sistem teorisi, kaza olabilecek durumu insan, makine ve çevreden oluşan bir sistem olarak ele alır. Kombinasyon teorisi ise tek bir teorinin her kazayı açıklayamayacağını, gerçek nedenin birden fazla modelin birleşiminde bulunduğunu savunur.

Heinrich, 1931: beş taş, biri çekilirse zincir durur

Şimdi domino. Bu teoriyi Heinrich, 1931'de yayımlanan Industrial Accident Prevention kitabında ortaya koydu. Beş taş sırayla dizili: kalıtım ve sosyal çevre, kişisel kusur, tehlikeli hareket ve tehlikeli durum, kaza ve son olarak yaralanma. Her taş bir sonrakini deviriyor. Fikir şu: dizideki taşlardan birini çekerseniz devrilme durur. Heinrich'e göre çekilmesi gereken anahtar taş üçüncüsü, yani tehlikeli hareket ve tehlikeli durum; o çekilirse kaza ve yaralanma gelmez.

Kazaların dört temel nedeni: 4M

Gelelim kazaların dört temel nedenine, yani 4M'ye. Dördü de İngilizcede M harfiyle başlıyor. Man, yani insan: çalışanın kendisi, amiri, iş arkadaşları. Machine, yani makine: alet, makine, ekipman gibi donanım. Media, yani ortam: aydınlatma, gürültü, sıcaklık gibi fiziksel ortam ile talimat gibi bilgi ortamı. Management, yani yönetim: kurallar, yönetim yapısı ve çalıştırma koşulları.

“Media” medya değil, ortam demek

4M'de dikkat edeceğimiz kelime Media. Kulağa medya gibi geliyor ama burada basın-yayın değil, ortam demek. Bu neden 4M'de Media başlığına girer. Bir tuzak daha: sistem teorisi de insan, makine, çevre diyordu. Orada üç bileşen var; 4M'de ise yönetim ayrı bir başlık olarak sayılıyor. Yani 4M'yi sistem teorisiyle karıştırmayın.

Ücret ne zaman bankadan ödenmek zorunda?

Şimdi dersin üçüncü parçası. Dayanak, Ücret, Prim, İkramiye ve Bu Nitelikteki Her Türlü İstihkakın Bankalar Aracılığıyla Ödenmesine Dair Yönetmelik'in onuncu maddesi. İş Kanunu'na tabi işçi çalıştıran işveren, Türkiye genelinde en az üç işçi çalıştırıyorsa, işçiye o ay yaptığı her türlü ödemeyi, yani ücreti, primi, ikramiyeyi bankalar aracılığıyla ödemek zorunda. İşçiyi tek bir işyerinde değil, Türkiye genelinde sayıyorsunuz. Bankaya yatan tutar da brüt değil; kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net tutar.

Eşik iki kez indi: 10 → 5 → 3

Bu eşik iki kez düştü. Yönetmelik 1 Ocak 2009'da yürürlüğe girdiğinde eşik on işçiydi. 21 Mayıs 2016 tarihli değişiklikle 1 Haziran 2016'dan itibaren beşe indi. 4 Haziran 2025 tarihli Resmî Gazete'deki değişiklik ise yayımı izleyen ayın başında, yani 1 Temmuz 2025'te eşiği üçe indirdi. Bugün geçerli olan üç. Şıklarda beş ya da on görürseniz bunların eski eşikler olduğunu hatırlayın.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak (ücret):** Ücret, Prim, İkramiye ve Bu Nitelikteki Her Türlü İstihkakın Bankalar Aracılığıyla Ödenmesine Dair Yönetmelik (RG 18/11/2008-27058; yürürlük 1/1/2009, m.17). Yön. m.3 dört kanuni dayanak sayar: 818 s. Borçlar K. m.323/1-2, 5953 s.K. m.14/1, 854 s. Deniz İş K. m.29/1 ve 4857 s. İş K. m.32/3. İş Kanunu'na tabi işçiler bakımından dayanak 4857 m.32/3'tür (bankadan ödemenin diğer usul ve esasları bakanlıklarca müştereken çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir). Gazeteci (m.6: 5953 s.K.'ya tabi) ve gemi adamı (m.8: Deniz İş K.'ya tabi) ayrı maddelerde düzenlenir; Borçlar K.'ya tabi işçi için zorunluluk getirilip getirilmeyeceğini bakanlıklar müştereken belirler (m.5).
- **m.10/1 tam ifadesi:** "İşyerleri ve işletmelerinde İş Kanunu hükümlerinin uygulandığı işverenler ile üçüncü kişiler, Türkiye genelinde çalıştırdıkları işçi sayısının en az üç olması halinde, çalıştırdıkları işçiye o ay içinde yapacakları her türlü ödemenin kanunî kesintiler düşüldükten sonra kalan net tutarını, bankalar aracılığıyla ödemekle yükümlüdürler." Yükümlülük işverenle birlikte **üçüncü kişileri** de kapsar.
- **Birinci taşın farklı adları:** Heinrich'in özgün ifadesi "ancestry and social environment" (soy ve sosyal çevre); Türkçe kaynaklarda "kalıtsal (kalıtım) ve sosyal çevre" ya da "insanın tabiat şartları karşısında yaratılıştan gelen zayıflığı" diye geçer. Şıklarda bu ifadelerden biri görülürse ilk taştır. "Kontrol (yönetim) eksikliği" Heinrich'in değil, Bird ve Loftus'un (1976) yönetim odaklı güncellenmiş domino modelinin ilk halkasıdır (kontrol/yönetim eksikliği).
- **Çeldirici:** "Ergonomi kuramı" adıyla ayrı bir kaza oluşum teorisi sayılmaz. Sayılanlar: domino, insan faktörü, kaza/olay, epidemiyoloji, sistem, kombinasyon, çok etken, tek faktör ve enerji teorileri. "Ergonomik tuzak" ise kaza/olay teorisinin bir unsurudur.
- **Ödeme tanımı (m.4/1-e):** ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her türlü istihkak ödemeleri.
- **Zorunluluk hâli (m.11):** İşyerinin bulunduğu yerde banka şubesi yoksa ya da banka aracılığıyla ödeme imkânı yoksa ödemeler PTT şubeleri aracılığıyla yapılır.
- **Açıklama (m.12):** Bankadan yapılan ödemelerde ödemenin niteliği hesabın açıklamasında belirtilir.
- **Brüt yatırma (m.13; 4857 m.32/2):** Ödemelerin brüt yatırılmasını zorunlu tutmaya ilgili bakanlıklar müştereken yetkilidir; yürürlükteki kural net tutardır.

🔄 Hızlı tekrar: kendini yokla

Domino teorisini kim, hangi yıl ortaya koydu?	Heinrich, 1931: Industrial Accident Prevention kitabı.
Domino zincirinin ilk ve son taşı hangisidir?	İlk: kalıtım ve sosyal çevre. Son: yaralanma.
Epidemiyoloji teorisinin temel fikri nedir?	Çevre-hastalık ilişkisini inceleyen modeller çevre-kaza ilişkisine uyarlanır.
Tek teorinin her kazayı açıklayamayacağını savunan teori?	Kombinasyon teorisi: gerçek neden birden çok modelin birleşimindedir.
Sistem teorisinin üç bileşeni nedir?	İnsan, makine ve çevre.
4M'nin açılımı nedir?	Man (insan), Machine (makine), Media (ortam), Management (yönetim).
Bankadan ödeme eşiğinde işçi sayısı nasıl hesaplanır?	Türkiye genelindeki toplam işçi sayısına bakılır; en az 3 ise zorunlu.
Bankaya brüt tutar mı yatırılır, net tutar mı?	Kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net tutar.

Kaynaklar

- University of Houston ITEC 4350 ders notu 'Theories of Accident Causation – Chapter 3': 'S
- Yılmaz, A. İ.
- ILO Encyclopaedia of Occupational Health and Safety, Accident Prevention bölümü, 'Theory o
- Risk Engineering, 'Heinrich's domino model of accident causation': 'Herbert W. Heinrich ...
- Demir, A. & Öz, A.
- JAXA İnsan Faktörü Analizi El Kitabı JERG-0-018A

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/kaza-sebep-teorileri-4m-bankadan-ucret

Tehlikeli Hareket ve Tehlikeli Durum Nedir? Heinrich'in %88-%10-%2 Oranı

► İnteraktif ders + 4 soru 📺 Ders videosu (YouTube)

Heinrich (1931): kazaların üç doğrudan nedeni

H. W. Heinrich, ilk baskısı 1931'de çıkan Industrial Accident Prevention kitabının yazarı; kitabın 1941 baskısında Travelers sigorta şirketinin Mühendislik ve Denetim Bölümü'nde müdür yardımcısı olarak tanıtılıyor. Heinrich bu kitapta kazaların doğrudan nedenlerini üç paya ayırır. Yüzde seksen sekiz tehlikeli hareket: kişinin güvensiz davranışı. Yüzde on tehlikeli durum: güvensiz mekanik ya da fiziksel koşul. Yüzde iki ise tümüyle önlenemeyen kazalar. Toplam yüz eder; yani Heinrich'e göre kazaların yüzde doksan sekizi önlenabilir. Üç oranı birlikte ezberleyin, yüzde ikiyi atlamayın.

Hareket kişiden, durum ortamdandır gelir

Heinrich, yaralanmaya giden beş faktörlü diziyi sırayla devrilen domino taşlarına benzetir; üçüncü taş, güvensiz hareket ya da mekanik-fiziksel tehlikedir. Bugün o taşı açıyoruz. Hareket kişiden gelir: asılı yükün altında durmak, makineyi uyarmadan çalıştırmak, güvensiz hızda çalışmak, iş başında şakalaşmak. Durum ortamdandır gelir: korumasız dişli, korkuluğun olmaması, yetersiz aydınlatma, çatlak ya da kaygan ekipman.

Aynı konu, iki farklı sınıf

Şimdi karışabilecek bir nokta: aynı konu iki farklı sınıfa düşebilir. Makinenin koruyucusu yerinde değil. Çalışan söktüyse bu tehlikeli hareket; Heinrich bunu güvenlik donanımını devre dışı bırakma başlığında sayar. Makinede koruyucu hiç yoksa ya da yetersizse tehlikeli durum. KKD'de de aynısı: sağlanan KKD'yi takmamak hareket; koruyucu giysinin hiç olmaması ya da uygunsuz olması durum. Kendinize tek soru sorun: bu, kişinin yaptığı ya da yapmadığı bir davranış mı, yoksa ortamda var olan bir hâl mi? KKD'yi takmamak da yapılmayan bir davranıştır; o yüzden harekettir.

Teknik tedbir alındıysa kaza ihtimali sıfır mı?

Bazı notlarda şu cümle geçer: teknik tedbir alınmışsa kaza ihtimali sıfırdır. Bu yanlış. Bir: Heinrich'in kendi tablosunda bile yüzde ikilik önlenemeyen pay var. İki: 6331 sayılı Kanunun beşinci maddesi, risklerden korunma ilkeleri arasında kaçınılması mümkün olmayan riskleri analiz etmeyi sayar. Üç: Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin onuncu maddesi, riskin tamamen bertaraf edilmesini, bu mümkün değilse kabul edilebilir seviyeye indirilmesini ister.

%88, “kusur hep çalışanda” demek değildir

Yüzde seksen sekiz, 'kusur hep çalışanda' demek de değil. 6331'in on dokuzuncu maddesine göre çalışan, güvenlik donanımını keyfi olarak çıkarmaz ve kendisine sağlanan KKD'yi doğru kullanır. İşveren ise dördüncü maddeye göre eğitim ve bilgi verme dâhil her türlü tedbiri alır, tedbirlere uyulup uyulmadığını izler ve denetler. Aynı maddenin üçüncü fıkrası açık: çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez. Heinrich de kitabında, önlenabilir bütün kazaların yönetimce kontrol edilebileceğini yazar.

Oranlar bugün neden tartışmalı?

Peki bu oranlar nereden geliyor? Heinrich'in anlattığına göre yetmiş beş bin vakadan: on iki bini kapanmış sigorta dosyalarından, altmış üç bini işyeri sahiplerinin kayıtlarından. Her kazanın ana nedeni tek bir gruba yazılmış: ya harekete ya duruma, ikisine birden hiçbir zaman. Fred Manuele, 2011'de yayımlanan makalesinde bu veri toplama ve analiz yönteminin savunulamayacağını yazar. Ama bu eleştiri Heinrich'in yazdığını değiştirmez: soru Heinrich'in oranını soruyorsa cevap seksen sekiz, on, iki.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **%88 nasıl bulundu (1941, s.20):** Olağan analizle kazaların %25'i mekanik/fiziksel koşullara yazılabiliyordu. Heinrich bu grubun önemli kısmını esasen insan hatası saydı ve payı %10'a indirdi; aradaki 15 puan, açıkça insan kaynaklı %73'e eklenince %88 çıktı.
- **Önlenebilirlik (1941, s.106):** En fazla %2 “act of God” ya da tümüyle önlenemez tiptir. Kalan %98 ikiye ayrılır: %50 pratikte önlenabilir, %48 ise maliyet ve üretim kaygıları olmasa önlenebilirdi (50 + 48 = 98). Heinrich: “Önlenebilir bütün kazalar yönetimce kontrol edilebilir.”
- **Tek neden yöntemi (1941, s.20–21):** Heinrich'in çalışmasında her kazaya yalnız ana neden yazıldı. Heinrich iki çalışmayı daha aktarır: Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC) çalışmasında vakaların %87'sinde güvensiz hareket, %78'inde mekanik neden bulunmuş; Pennsylvania eyaletinin bildirdiği vakaların 1940'taki analizinde güvensiz hareket ve mekanik neden eşit sayıda kazada görülmüştür. Heinrich farkın bir nedenini yönleme bağlar: son iki çalışmada (NSC ve 1940 Pennsylvania analizi) aynı kazaya iki cins neden birlikte yazılabiliyordu. Bu %87, Heinrich'in %88'iyle karıştırılmamalıdır.
- **Güvensiz hareketin nedenleri (1941, s.14 ve s.106–107):** Kaza dizisinin 2. faktörü “kişinin kusuru”dur: pervasızlık, şiddetli öfke, sinirlilik, heyecanlılık, düşüncesizlik, güvenli yöntemi bilmeme gibi doğuştan ya da sonradan edinilmiş kusurlar, güvensiz hareketlerin ya da mekanik/fiziksel tehlikelerin yakın nedenleridir (s.14). s.107'deki “kişilerin güvensiz hareketlerine izin veren ya da yol açan nedenler” listesi dört gruptur: 1) uygunsuz tutum (ör. talimatı kasten hiçe sayma, pervasızlık, şiddetli öfke, dalgınlık, sinirli ve heyecanlı olma); 2) bilgi ya da beceri eksikliği (güvenli yöntemden habersiz olma, yöntemin güvensiz olduğuna ikna olmama, pratiksiz ya da beceriksiz olma); 3) bedensel kusurlar (ör. görme ya da işitme kusuru, yorgunluk, sarhoşluk); 4) güvenli çalışmanın güç ya da imkânsız olması (koşullar güvenli davranışı engeller ya da güçleştirir). Heinrich listeyi mekanik tehlikelere de uygulanabilir sayar, ama esas olarak güvensiz hareketler için önerir (s.106). Türkçe notlarda geçen “bilgisizlik”, “tecrübe yetersizliği” ve “dikkatsizlik”in bu listedeki en yakın karşılıkları: güvenli yöntemden habersiz olma, pratiksiz ya da beceriksiz olma, dalgınlık.
- **Heinrich'in tam listeleri (1941, s.105–106):** Güvensiz hareketler (9 başlık): izinsiz çalıştırma, emniyete almama veya uyarmama; güvensiz hızda çalışma; güvenlik donanımlarını devre dışı bırakma (koruyucuyu sökme, ayarını bozma); güvensiz ekipman kullanma, ekipman yerine el kullanma ya da ekipmanı güvensiz kullanma; güvensiz yükleme, yerleştirme, karıştırma; güvensiz pozisyon veya duruş; hareketli ya da tehlikeli ekipman üzerinde çalışma; dikkat dağıtma, takılma, sataşma, ürkütme; güvenli giysi veya KKD kullanmama. Güvensiz mekanik/fiziksel durumlar (8 başlık): yetersiz korunmuş; korumasız; kusurlu hâl (pürüzlü, keskin, kaygan, çürümüş, paslanmış, yıpranmış, çatlak); güvensiz tasarım veya yapım; tehlikeli düzen veya süreç (istif, depolama, geçit, çıkış, yerleşim, planlama, aşırı yükleme, hizasızlık); güvensiz aydınlatma; güvensiz havalandırma; güvensiz giysi veya kıyafet.
- **Kaza dizisi (1941, s.13–14):** 1) soy ve sosyal çevre, 2) kişinin kusuru, 3) güvensiz hareket ve/veya mekanik-fiziksel tehlike, 4) kaza, 5) yaralanma. Heinrich diziyi, ilk taş devrilince bütün sırayı deviren domino taşlarına benzetir ve önlemede hedefin tam ortası olarak 3. faktörü gösterir. Bu bölüm kitapta yazarın 30.11.1934 tarihli konuşmasından alıntı olarak işaretlidir.
- **Mevzuat bağlantısı:** 6331 m.19/1 — çalışanlar, aldıkları eğitim ve işverenin talimatları doğrultusunda kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliğini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür. m.19/2-c — ciddi ve yakın bir tehlikeyle karşılaşan ya da koruma tedbirlerinde eksiklik gören çalışan, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber verir (ör. korumasız makineyi gören çalışan). m.3/1-n — önleme: riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümü. Risk Değ. Yön. m.4/1-b — kabul edilebilir risk seviyesi: yasal yükümlülüklerle ve önleme politikasına uygun, kayıp veya yaralanma oluşturmayacak seviye.
- **Eleştiri (Manuele, Professional Safety, Ekim 2011, s.52–61):** Oranları doğuran çalışma 1920'lerin sonunda yapılmıştır; veri kaynağı sigorta talep dosyaları ve işyeri sahiplerinin kayıtlarıdır. Manuele'ye göre “güvensiz davranış kazaların başlıca nedenidir” öncülü sürdürülemez. Sınavda Heinrich'in oranı sorulursa cevap yine %88–%10–%2'dir.

Hızlı tekrar: kendini yokla

Asılı yükün altında durmak: hareket mi, durum mu?	Tehlikeli hareket: kişinin güvensiz davranışı.
Korkuluk olmaması: hareket mi, durum mu?	Tehlikeli durum: ortamın fiziksel koşulu.
Çalışan makinenin koruyucusunu söktü. Hangisi?	Tehlikeli hareket. Makinede koruyucu hiç olmasaydı tehlikeli durum olurdu.
Sağlanan KKD'yi takmamak hangisidir?	Tehlikeli hareket. Koruyucu giysinin hiç olmaması ise tehlikeli durumdur.
Heinrich'e göre tümüyle önlenemeyen kazaların payı?	%2. Kalan %98'ini önlenabilir sayar.
Heinrich'in oranları kaç vakaya dayanır?	75.000 vaka: 12.000 sigorta dosyası, 63.000 işyeri kaydı.
Teknik tedbir alındıysa kaza ihtimali sıfır mıdır?	Hayır. 6331 m.5/1-b kaçınılması mümkün olmayan risklerden söz eder.
Çalışan kurala uymadı; işverenin İSG sorumluluğu kalkar mı?	Hayır. Çalışanın İSG yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez (m.4/3).

Kaynaklar

- Heinrich, 2. baskı
- Manuele, F. A.
- 6331 s. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu m.5/1-b
- İSG Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği m.10/1-b: 'Risk kontrol tedbirlerinin kararlaştırılma

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/tehlikeli-hareket-tehlikeli-durum-heinrich

İş Kazası Sıklık Hızı ve Ağırlık Hızı Nasıl Hesaplanır?

► İnteraktif ders + 4 soru

Sıklık hızı: 1 milyon saatte kaç kaza?

Sıklık hızı şu soruyu cevaplar: bir takvim yılında çalışılan bir milyon iş saatinde kaç iş kazası oldu? Formül: İKS bölü PTEGS çarpı sekiz, çarpı bir milyon. İKS iş kazası sayısı; PTEGS ise toplam prim tahakkuk eden gün sayısı. Sekiz nereden geliyor? SGK her günü sekiz saatlik tam çalışma kabul eder; PTEGS çarpı sekiz, yıl içinde çalışılan toplam saattir. Bir not: SGK'nın güncel yıllıklarında aynı oranın adı frekans hızı; İKS de orada iş kazası geçiren sigortalı sayısı diye tanımlanıyor. Örneğin 2025 yılığında, hizmet akdiyle çalışan 4/a sigortalılar için bu değer bir milyon iş saatinde yaklaşık 15,4.

Her 100 kişide kaç kaza? 225.000 çarpanı

Sıklık hızının ikinci yöntemi, bir milyon yerine iki yüz yirmi beş binle çarpar. Bu sayı nereden geliyor? Yüz sigortalının haftada kırk beş saat, yılda elli hafta çalıştığı kabul edilir: yüz çarpı kırk beş çarpı elli, iki yüz yirmi beş bin saat. Böylece sonuç, tam gün çalışan her yüz kişide kaç kaza olduğunu söyler. Ayırt etmenin kısa yolu: bir milyon, milyon saat başına; iki yüz yirmi beş bin, yüz tam gün çalışan başına.

TGK: bütün kayıpları güne çevirin

Ağırlık hızına geçmeden önce payı tanıyalım: TGK, yani toplam gün kaybı. Üç parçası var. Birincisi geçici iş göremezlik: istirahat raporuyla çalışamayan günler, gün olarak aynen eklenir. İkincisi sürekli iş göremezlik: burada derece, yani meslekte kazanma gücü kaybının yüzdesi kullanılır ve derece toplamı yetmiş beşe çarpılır. Yüzde yirmi kayıp, yirmi çarpı yetmiş beş, bin beş yüz gün eder. Üçüncüsü ölüm: her ölüm vakası yedi bin beş yüz gün sayılır. Küçük bir hafıza bağı: yüz çarpı yetmiş beş de yedi bin beş yüz eder.

Ağırlık hızı: iki yöntem, iki birim

Ağırlık hızı kaza sayısını değil, kazaların yol açtığı kaybı ölçer ve iki yöntemi var. Birinci yöntem: TGK bölü PTEGS çarpı sekiz, çarpı bir milyon. Sonuç, bir milyon çalışma saatinde kaybedilen iş günüdür. İkinci yöntem: TGK çarpı sekiz, bölü PTEGS çarpı sekiz, çarpı yüz. Sonuç, çalışılan her yüz saatte kaybedilen saattir. Birimleri not edin: birincide gün, ikincide saat.

II. yöntemde gün ile saat karışmasın

İkinci yöntemde dikkat. Bu yöntemin sonucu saattir: çalışılan her yüz saatte kaybedilen saat. Yani saati saate oranlıyoruz; payda zaten saat, PTEGS çarpı sekiz, öyleyse pay da saate çevrilir: TGK çarpı sekiz. İki sekiz birbirini götürür ve formül TGK bölü PTEGS çarpı yüze iner. Birinci yöntemde ise pay gün olarak kalır, çünkü onun sonucu bir milyon saatte kaybedilen iş günüdür. İkinci yöntemde payı gün bırakıp TGK bölü PTEGS çarpı sekiz, çarpı yüz yazarsanız günü saate bölmüş olursunuz; sonuç sekiz kat küçük çıkar. Kısaltmayı da doğru yazın: PTEGS, prim tahakkuk eden gün sayısı.

Aynı işyeri, üç hız

Şimdi hepsini tek işyerinde birleştirelim. PTEGS beş yüz bin gün ve yılda yirmi kaza var; toplam saat, beş yüz bin çarpı sekiz, dört milyon. Önce TGK: bir ölümden yedi bin beş yüz, yüzde onluk sürekli iş göremezlikten yedi yüz elli, geçici iş göremezlikten iki yüz elli; toplam sekiz bin beş yüz gün. Sıklık hızı: yirmi bölü dört milyon, çarpı bir milyon, beş. Ağırlık hızı birinci yöntem: sekiz bin beş yüz bölü dört milyon, çarpı bir milyon, iki bin yüz yirmi beş gün. İkinci yöntem: sekiz bin beş yüz bölü beş yüz bin, çarpı yüz, bir virgöl yedi saat.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak mevzuat değil, SGK yöntemidir:** Formüller SGK İstatistik Yıllığı 2025, Bölüm 3-1 (4/a) Tablo 3.1.30 "İş Kazası Frekans ve Ağırlık Hızları" dipnotlarından alındı: frekans (sıklık) hızı = İKS / (PTEGS × 8) × 1.000.000 veya × 225.000; ağırlık hızı = TKG / (PTEGS × 8) × 1.000.000 veya (TKG × 8) / (PTEGS × 8) × 100; TKG = geçici iş göremezlik süreleri + (sürekli iş göremezlik dereceleri toplamı × 75) + (ölüm vaka sayısı × 7.500). Aynı dipnotlar 2007 ve 2008 yıllıklarında Tablo 45'te, 2012 yılığında Tablo 3.30'da "sıklık hızı" adıyla yer alır.
- **Sık yapılan hata:** II. yöntem "(TKG)/(PTRGS) × 100" diye yazılır. Doğru kısaltma **PTEGS**'dir (toplam prim tahakkuk eden gün sayısı). SGK formülü (TKG × 8) / (PTEGS × 8) × 100'dür: pay da saate çevrildiği için birimler tutarlıdır ve ifade TKG / PTEGS × 100'e sadeleşir. I. yöntemde ise pay TKG (gün) olarak kalır; sonuç 1.000.000 saatte kaybedilen iş günüdür.
- **İKS'nin güncel tanımı:** 2024 ve 2025 yıllıkları İKS'yi "iş kazası geçiren sigortalı sayısı" diye tanımlar ve iki yöntemi de "kaç sigortalının iş kazası geçirdiği" diye açıklar; 2007, 2008 ve 2012 yıllıklarında "iş kazası sayısı" ve "kaç kaza olduğu" ifadeleri kullanılıyordu.
- **Dipnottaki ifade farkı:** SGK dipnotu 1.000.000 çarpanını "kaybolan iş saatini bulmak için" diye açıklasa da I. yöntemin başlığı "kaç iş gününün kaybedildiğini gösterir" der. I. yöntemin İngilizce notu da sonucu gün olarak verir: 2025 yılığında "the number of days lost ... per 1.000.000 working hours"; 2007, 2008 ve 2012 yıllıklarında "the number of lost workdays per 1.000.000 working hours" (2007 ve 2008'de sayı 1,000,000 yazılır). Pay TKG (gün) olduğundan I. yöntemin sonucu gündür. II. yöntemin sonucu ise her 100 çalışma saatinde kaybedilen saattir.
- **Gerçek değerler (SGK 2025, 4/a, Tablo 3.1.30):** İKS 766.039; PTEGS 6.221.894.730; frekans hızı 15,39 (1.000.000 saat) ve 3,46 (100 kişi); geçici iş göremezlik 4.639.930 gün, sürekli iş göremezlik derece toplamı 98.968,5, ölüm 1.931; ağırlık hızı 533,30 gün (I. yöntem) ve 0,43 saat (II. yöntem). 4/a, 5510 m.4/1-a'daki hizmet akdiyle çalışan sigortalılardır.
- **ILO standardı (16. Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansı kararı, Ekim 1998, parag. 19):** frekans hızı = yeni vaka sayısı / çalışılan toplam saat × 1.000.000; insidans hızı = yeni vaka sayısı / çalışan sayısı × 1.000; ağırlık (severity) hızı = kayıp gün / çalışılan süre × 1.000.000 ve yalnız geçici iş göremezlik için hesaplanır. Kayıp süre takvim günüyle ölçülür (parag. 14). SGK ise sürekli iş göremezliği ve ölümü 75 ve 7.500 gün karşılığıyla TKG'ya katar.
- **Kavram hatırlatması (5510):** Geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurulundan istirahat raporu alınması şartıyla verilir (m.18/1). Sürekli iş göremezlik geliri için meslekte kazanma gücünün en az %10 azalması gerekir (m.19/1); gelir, kazanma gücü kaybı oranına göre hesaplanır ve kısmi iş göremezlikte "iş göremezlik derecesi oranındaki" tutar ödenir (m.19/3).

Kaynaklar

- SGK İstatistik Yıllığı 2025, 'YILLIK BÖLÜM 3-1 İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikler
- SGK İstatistik Yıllığı 2024, 'YILLIK BÖLÜM 3-1 İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikler
- SGK İstatistik Yıllığı 2012, '2012 YILLIK BÖLÜM 3 İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikler
- SGK İstatistik Yıllığı 2008, 'sgk_2008/4-a
- SGK İstatistik Yıllığı 2007, 'sgk_2007/ssk/iskazasi/42007iskazasi16_45.xls', TABLO 45 '200
- 5510 s.K. m.4/1-a — 'Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/is-kazasi-siklik-hizi-agirlik-hizi

Meslek Hastalıkları Listesi: A, B, C, D, E Grupları Nelerdir?

► İnteraktif ders + 4 soru

Liste beş grupta toplanır

Önceki derslerde iş kazasını ve bildirim sürelerini gördük; bugün meslek hastalıklarının listesine geçiyoruz. Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğinin ekindeki Meslek Hastalıkları Listesine, yani Ek-2'ye göre belirleniyor. Yönetmeliğin 18'inci maddesi bu listeyi beş grupta topluyor. A grubu: kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları. B grubu: meslekî cilt hastalıkları; listenin kendi başlığında “deri hastalıkları” diye geçiyor. C grubu: pnömokonyozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları. D grubu: meslekî bulaşıcı hastalıklar. E grubu: fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları.

Beş harfi tek cümleyle kodlayın

Beş adı akılda tutmak için harfin kendisini anlamlı yapalım. Şu cümleyi kurun: Arsenik zehirledi, Ben büyüdü, Ciğer tozlandı, Dezenfektan yetmedi, Ekskavatör gürledi. Her parçanın ilk harfi grubun harfi, anlamı da grubun konusu. Arsenik listenin ilk maddesi, yani kimyasal. Ben deride olur, yani cilt. Tozlanan ciğer, solunum. Dezenfektan yetmediyse mikrop bulaşmıştır, yani bulaşıcı. Gürleyen ekskavatör de fizik etken; listede gürültü sonucu işitme kaybının karşısında ekskavatör gibi gürültülü araçlarla yapılan çalışmalar sayılıyor. Bir uyarı: Türkçe adın baş harfine güvenmeyin. B bulaşıcı değil, C cilt değil, D deri değil; bu üç harf adların baş harfleriyle çapraz düşüyor.

Her gruptan örnekler

Şimdi her gruptan, listede gerçekten geçen örneklerle bakalım. A grubunda arsenik, kurşun, cıva ve benzen gibi maddelerle olan hastalıklar var; bu grubun başlıkları doğrudan madde adlarıdır. B grubunda iki başlık bulunuyor: deri kanserleri ve kanserleşmeyen cilt hastalıkları. C grubunda silikoz, asbestoz, meslekî bronşiyal astım ve bissinoz. D grubunda bruselloz, şarbon, kuduz ve viral hepatit. E grubunda iyonlayıcı ışınlarla olan hastalıklar, gürültü sonucu işitme kaybı, titreşim sonucu kemik-eklem zararları ve hava basıncındaki ani değişimlerle olan hastalıklar. Dikkat edin: A ve E satırlarında hastalığa yol açan etkeni, B, C ve D satırlarında ise hastalığın kendisini görüyorsunuz.

Etkene değil, listedeki yerine bakın

Burada tuzak şu: etkenin türüne bakıp grubu tahmin etmek. Katran ve zift birer madde; aklınız hemen A grubuna gidebilir. Ama bunlarla gelişen deri kanseri B grubunun ilk başlığında, deri kanserleri arasında. Pamuk tozuyla gelişen bissinoz C grubunda, altıncı başlıkta. Hastanede çalışan birinin meslek kaynaklı tüberkülozu D grubunda; silikozla birlikte görülen silikotüberküloz ise C grubunun ilk başlığında. Karpal tünel sendromu da listede var: E grubunda, sürekli lokal baskı sonucu sinir felçleri arasında. Yani E grubu yalnız gürültü ve titreşimden ibaret değil.

Orta sütun: yükümlülük süresi

Listede her hastalığın karşısında üç sütun var: solda hastalıklar ve belirtileri, sağda hastalık tehlikesi olan başlıca işler, ortada da yükümlülük süresi. Yükümlülük süresi, sigortalının meslek hastalığına sebep olan işinden fiilen ayrıldığı tarih ile hastalığın meydana çıktığı tarih arasında geçen en uzun süre. Hastalık, işten fiilen ayrıldıktan sonra en geç bu süre içinde meydana çıkarsa sigortalının mesleğinden ileri geldiği kabul ediliyor. Süre hastalığa göre değişiyor: silikoz ve silikotüberkülozda 10 yıl, gürültü sonucu işitme kaybında 6 ay.

Süre aşıldı ya da listede yok: ne olur?

Peki süre aşıldıysa ya da hastalık listede yoksa kapı kapanıyor mu? Hayır. 5510 sayılı Kanunun 14'üncü maddesine göre hastalık klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlenmiş ve etkeni işyerindeki incelemeyle tespit edilmişse, yükümlülük süresi aşılsa bile Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayıyla meslek hastalığı sayılabilir. Listede olmayan bir hastalık için çıkan uyuşmazlıkları da bu kurul karara bağlar. D grubu için Yönetmeliğin 19'uncu

maddesinde ayrı bir kural var: listede olmayan bir bulaşıcı hastalık, iş ve görev gereği bulaştığı kesin olarak saptanın ve tanı laboratuvar deneyleriyle kanıtlanırsa meslek hastalığı sayılır; yükümlülük süresi olarak da hastalığın en uzun kuluçka süresi alınır.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği (Sosyal Güvenlik Kurumu; RG 11/10/2008-27021) m.4/1-n, m.17-19 ve Ek-2 “Meslek Hastalıkları Listesi”; 5510 s. Kanun m.14. mevzuat.gov.tr derlenmiş metnindeki değişiklik tablosunda yalnız RG 22/1/2011-27823 yer alır; bu değişiklik Ek-2'ye dokunmadı. Ayrıca Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği (RG 3/8/2013-28727) m.23 ile bu yönetmeliğin çalışma gücü kaybı, vazife ve harp malullüğü ile erken yaşlanma hükümleri yürürlükten kaldırıldı (derlenmiş metinde tabloda değil, dipnotta gösterilir). 2013 yönetmeliğini kaldıran Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği (RG 28/9/2021-31612) bu konulardaki atıfları kendine çevirdi (m.19-20). Bu düzenlemelerin hiçbirisi meslek hastalığı hükümlerine (m.17-20) ve Ek-2'ye dokunmaz; m.17-20 ve Ek-2 yürürlüktedir.
- **Listenin işlevi (m.17/1):** Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve işten fiilen ayrıldıktan en geç ne kadar zaman sonra meydana çıkarsa sigortalının mesleğinden ileri geldiğinin kabul edileceği Ek-2'ye göre tespit ve tayin edilir. Meslek hastalığına tutulduğunun Kurum Sağlık Kurulunca tespiti zorunludur (5510 m.14).
- **Sütunlar (m.18/2):** sol sütunda zararlı ajanın meydana getirdiği başlıca hastalıklar ve belirtileri, orta sütunda yükümlülük süreleri, sağ sütunda hastalık tehlikesi olan başlıca işler.
- **Başka yükümlülük süreleri (Ek-2):** karbonmonoksit (A-3a) akut 15 gün, kronik 6 ay; deri lezyonları (B-1; katran papillaları, hiperkeratoz gibi) 2 ay, bu lezyonların kanserleşmesi 5 yıl; kanserleşmeyen cilt hastalıkları (B-2; ekzema) 2 ay; asbestoz 10 yıl; sideroz 5 yıl; meslekî bronşiyal astma 1 yıl; bissinoz iş haftasının ilk günündeki belirtiler 15 gün, kronik tablo 3 yıl; kurşun akut 1 ay, kronik 3 yıl; bruselloz 6 ay; kuduz 2 yıl; lepra 25 yıl; viral hepatit 6 ay; sağlık kurumlarında tüberküloz 1 yıl; enfrauj katarakt 3 yıl; titreşim 2 yıl; hava basıncı akut 3 gün, geç zararlar 10 yıl; maden işçileri nistagmusu 6 ay.
- **ILO meslek hastalıkları listesi (2010):** ILO Yönetim Kurulu 25 Mart 2010'da onayladı; 194 sayılı Tavsiye Kararının (2002) ekindeki listenin yerini aldı. Dört ana bölüm: (1) iş faaliyetinden kaynaklanan etkenlere maruziyetle oluşan hastalıklar (kimyasal, fiziksel, biyolojik; pestisitlerle oluşan hastalıklar 1.1.36); (2) hedef organ sistemlerine göre: solunum, deri, kas-iskelet, ruhsal ve davranışsal bozukluklar (kalp-damar başlığı yoktur); (3) mesleki kanser; (4) diğer hastalıklar (4.1 maden işçileri nistagmusu). Ruhsal ve davranışsal bozukluklar listeye ilk kez 2010'da özel olarak girdi. Listeye alma ölçütleri arasında belirli bir etken, maruziyet veya iş süreciyle nedensellik ve hastalığın maruz kalan işçi grubunda toplumun geri kalanındaki ortalamadan daha sık görülmesi sayılır.
- **C alt başlıkları (Ek-2):** C-1 a) silikoz ve silikotüberküloz, b) asbestoz, c) silikatoz (asbest dışındaki silikat tozları), d) sideroz; C-2 alüminyum ve bileşikler (toz veya duman); C-3 sert metal tozları; C-4 Thomas cürufu; C-5 meslekî bronşiyal astma; C-6 bissinoz (pamuk tozu; keten ve kendir işlenen işyerleri). Radyolojik teşhis uluslararası pnömokonyoz klasifikasyonuna göre yapılır (Ek-2 C grubu notu); pnömokonyoz değerlendirmeleri İLO standartları dikkate alınarak yapılır (m.20/3).
- **D grubu (m.19/1; Ek-2):** D grubundaki hastalıkların görülen işin gereği olarak veya işyerinin özel koşullarının etkisiyle oluşması ve enfeksiyonun laboratuvar bulgularıyla kanıtlanması gerekir. Alt başlıklar: D-1 Helminthiasis (ankilostomiasis, necatoriasis); D-2 Tropik hastalıklar (malarya, amobiasis, sarı humma, veba, lepra vb.); D-3 Hayvanlardan insana bulaşan hastalıklar (bruselloz, tetanoz, şarbon, salmonella enfeksiyonları, kuduz, Q humması vb.); D-4 Meslek gereği enfeksiyon hastalıklarına özellikle maruz kişilerdeki enfeksiyon hastalıkları (viral hepatit, tüberküloz; hastane, dispanser, poliklinik, araştırma laboratuvarı gibi sağlık kurumları).
- **E alt başlıkları ve gürültü şartı (Ek-2):** E-1 iyonlayıcı ışınlar; E-2 enfrauj (kızılötesi) ışınları ile katarakt; E-3 gürültü sonucu işitme kaybı; E-4 hava basıncındaki ani değişimler; E-5 titreşim sonucu kemik-eklem zararları ve anjionörotik bozukluklar; E-6 a) sürekli lokal baskıyla bursit, b) aşırı yüklemeye tendosinovit ve periostit (tenis dirseği dahil), c) maden ocağı ve benzeri işyerlerinde menisküs zararları, d) fazla zorlama sonucu vertebra prosessuslarının yırtılması, e) sürekli lokal baskıyla sinir felçleri (karpal tünel sendromu dahil), f) kas krampları; E-7 maden işçileri nistagmusu. E-6'daki tüm arızalarda kesin karar için etraflı bir iş analizi ve arıza ile çalışma şekli

arasında tam uygunluk gerekir. Gürültü zararlarının meslek hastalığı sayılabilmesi için gürültülü işte en az iki yıl, gürültü şiddeti sürekli olarak 85 desibelin üstünde olan işlerde en az 30 gün çalışılmış olması gerekir (E-3 notu); değerlendirmede 40 yaşından sonra her yaş için yarım desibellik düşme fizyolojik azalma sayılır.

Hızlı tekrar: kendini yokla

Beş grubu kodlayan hafıza cümlesi neydi?	Arsenik zehirledi, Ben büyüdü, Ciğer tozlandı, Dezenfektan yetmedi, Ekskavatör gürledi.
A grubu hangi hastalıkları kapsar?	Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları (ör. kurşun, cıva, benzenle olanlar).
B grubu hangi hastalıkları kapsar?	Meslekî cilt (deri) hastalıkları: deri kanserleri ve kanserleşmeyenler.
C grubu hangi hastalıkları kapsar?	Pnömokonyozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları.
D grubu hangi hastalıkları kapsar?	Meslekî bulaşıcı hastalıklar (ör. viral hepatit).
E grubu hangi hastalıkları kapsar?	Fizik etkenlerle olanlar: ısı, gürültü, titreşim, basınç değişmesi, sürekli lokal baskı.
Pamuk tozuyla gelişen bissinoz hangi gruptadır?	C grubu (C-6), solunum sistemi hastalıkları arasında.
Yükümlülük süresi aşılsa hastalık yine sayılabilir mi?	Evet; bulgular ve etken kanıtlanırsa Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu onayıyla.

Kaynaklar

- Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yön. m.18/1
- Yön. Ek-2 grup başlıkları
- RG 27021 metin başlığı 'Sosyal Güvenlik Kurumundan'; Yön. m.3
- Değişiklik Yönetmeliği m.1–8
- Maluliyet Tespiti İşlemleri Yön. m.22–23
- 2021 Yön. m.19–20

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/meslek-hastaliklari-listesi-5-grup

Balthazard Formülü Nasıl Hesaplanır? Malullük, Erken Yaşlanma ve Pnömokonyoz

► İnteraktif ders + 4 soru

Kayıp oranları toplanmaz: Balthazard formülü

Balthazard formülü, birden fazla iş kazası veya meslek hastalığı sonucu oluşan sürekli iş göremezlik derecelerini ya da birden fazla engellilik derecesini birleştiren hesaplama şeklidir. Tanımın bu iki kolunu birlikte hatırlayın. Hesabın adımlarını 2008 tarihli Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği verir. Daha önce gördüğümüz gibi derece, meslekte kazanma gücü kaybının yüzdesidir. Formül şu: A artı, yüz eksi A çarpı B, bölü yüz. A en yüksek oran, B sıradaki oran. En yüksek oran yüzden çıkarılır, ikinci oran geriye kalan güce uygulanır ve sonuç en yüksek orana eklenir. Üç oran varsa ilk ikisinin sonucu yeni A olur ve işlem tekrarlanır.

%40 ve %30 kayıp: toplam neden %70 değil?

Kapaktaki soruya dönelim: yüzde kırk ve yüzde otuz. Birinci adım: büyük oranı yüzden çıkarın; yüz eksi kırk, altmış. İkinci adım: altmış ikinci oranla çarpıp yüze bölün; altmış çarpı otuz bölü yüz, on sekiz. Üçüncü adım: büyük oranı ekleyin; kırk artı on sekiz, yüzde elli sekiz. Yani yetmiş değil, elli sekiz. Düz toplama kaybı her zaman olduğundan büyük gösterir.

Meslek hastalığı: iki parça + tespit şartı

Şimdi meslek hastalığı. 5510 sayılı Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrasına göre meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple ya da işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik hâlleridir. Tanım iki parçadır: neden ve sonuç. Kurum Sağlık Kurulu tespiti tanımın parçası değil, ikinci fıkradaki ayrı bir zorunluluktur; tanımda hangisinin yer almadığı sorulursa bu ayrımı hatırlayın. 6331'deki tanım çok daha kısadır: mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık.

Pnömokonyoz: tozlu işyerinde toplam 3 yıl

Pnömokonyozun süre şartını da aynı 2008 tarihli yönetmelik koyar: sigortalı, havasında pnömokonyoz yapacak yoğunluk ve nitelikte toz bulunan yeraltı veya yerüstü işyerlerinde toplam olarak en az üç yıl çalışmış olmalı. Üç noktaya dikkat: yeraltı veya yerüstü, toplam ve üç yıl. İstisnası da var: havasında yüksek yoğunlukta toz bulunan işyerlerinde hızlı seyreden ve ağırlığı saptanmış olgularda, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararıyla bu süre indirilebilir.

Malul sayılma eşiği: en az %60

Sırada malullük. 5510'un 25. maddesine göre çalışma gücünün en az yüzde altmışını kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalı malul sayılır. Hizmet akdiyle çalışan 4/a'lı ve kendi adına bağımsız çalışan 4/b'li sigortalı için ikinci yol, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az yüzde altmışını kaybetmektir. Kamu idarelerinde çalışan 4/c'li sigortalıda ikinci ölçüt farklıdır: vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybı. 2021 tarihli Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği, en az yüzde altmışlık kayba ağır düzeyde çalışma gücü kaybı der. Tuzak şu: çalışma gücü kaybında birden fazla hastalık varsa en ağır sekel esas alınır, Balthazard uygulanmaz. Balthazard'ı tanımındaki iki kolla hatırlayın: birden fazla iş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik dereceleri ve birden fazla engellilik derecesi.

Erken yaşlanma: 55 yaş tek başına yetmez

Son kavram erken yaşlanma. Kanunun 28. maddesine göre elli beş yaşını dolduran ve erken yaşlanmış olduğu tespit edilen sigortalı, yaş dışındaki diğer şartları taşıyorsa yaşlılık aylığından yararlanır. Yani üç şart bir arada olmalı:

elli beş yaş, yaş dışındaki şartlar ve Kurum Sağlık Kurulunun tespiti. Tespitin ölçütünü aynı 2021 tarihli yönetmelik verir: dikkat, algı, bellek, kavrama ve soyutlama gibi işlevlerin kaybı olan bilişsel yaşlanma ile fizyolojik ve psikolojik yaşlanma. Kısacası elli beş yaş tek başına yetmez.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Balthazard tanımının iki kolu (2021 Yön. m.4/1-ç):** (a) birden fazla iş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik derecelerinin, (b) birden fazla engellilik derecelerinin birleştirilmesinde kullanılan hesaplama şekli. 2008 Yön. m.4/1-c aynı tanımı eski terimle ("özürlülük") verir. Öncüllü bir soruda iki kol da tanımın içindedir.
- **Kanundaki ilgili hükümler (5510 m.19):** Sigortalı yeniden iş kazasına uğrar veya yeni bir meslek hastalığına tutulursa gelir, "meydana gelen engellilik hâllerinin bütünü göz önüne alınarak" son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki kazançtan hesaplanır; bu gelir ilk gelirden azsa ilk kazanç esas alınır (onuncu fıkra). Sürekli iş göremezlik geliri için meslekte kazanma gücü kaybı en az %10 olmalıdır (m.19/1). Kayıp oranının belirlenmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmeliğe bırakılmıştır (m.19 son fıkra); 2008 Yön. m.3 ise dayanak olarak 5510 m.107'yi gösterir.
- **Balthazard'ın uygulanmadığı yer (2021 Yön. m.5/4, m.6/2):** Çalışma gücü kaybı tespitinde birden fazla hastalık varsa en ağır sekel bulgu dikkate alınır. Düzeyler: ağır en az %60 (m.4/1-a), orta %50–59 (m.4/1-k), hafif %40–49 (m.4/1-e); orta ve hafif düzey 5510 m.28/5'teki yaşlılık aylığı içindir.
- **Malullük (5510 m.25, m.4/1):** 4/a (hizmet akdiyle çalışanlar) ve 4/b (köy ve mahalle muhtarları ile kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar) için ölçüt, çalışma gücünün veya iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60'ıdır. 4/c (kamu idarelerinde kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak ya da sözleşmeli çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar) için ölçüt, çalışma gücünün en az %60'ı veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücü kaybıdır (m.25/1). Sigortalı olarak ilk kez çalışmaya başlamadan önce var olan bu düzeyde kayıp, o hastalık veya engellilik nedeniyle malullük aylığı sağlamaz (m.25/2). 2021 Yön. m.4/1-j'deki "maluliyet" tanımı aynı eşikleri tekrarlar.
- **Meslek hastalığı:** Tanım (5510 m.14/1) neden ve sonuçtan oluşur. Kurum Sağlık Kurulu tespiti tanımın parçası değil, ikinci fıkradaki ayrı bir zorunluluktur; tespit, yetkili sağlık hizmeti sunucusunun sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbi belgeler ile Kurumca gerekli görülürse işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan raporlar ile gerekli diğer belgeler incelenerek yapılır (m.14/2). m.14/1'deki "özürlülük" ibaresi 6462 s.K. (25.04.2013) ile "engellilik" oldu; 2008 Yön. m.4/1-i eski ibareyi korur. İşten ayrıldıktan sonra ortaya çıkan hastalıkta yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, hastalık klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlenmiş ve etkeni işyeri incelemesiyle tespit edilmişse Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun (SSYSK) onayıyla meslek hastalığı sayılabilir (5510 m.14/3; 2008 Yön. m.17/2).
- **Pnömokonyoz (2008 Yön. m.20):** 3 yılın indirilmesi, havasında yüksek yoğunlukta ve pnömokonyoz yapacak nitelikte toz bulunan yeraltı ve yerüstü işyerlerinde meydana gelmiş, klinik veya radyolojik bulgular ve laboratuvar muayeneleriyle hızlı seyrettiği ve ağırlığı saptanmış olgulara özgüdür ve SSYSK kararı gerekir (m.20/2). Değerlendirmeler İLO standartları dikkate alınarak yapılır (m.20/3).
- **Erken yaşlanma:** Tespitte nöroloji, psikiyatri, fiziksel tıp ve rehabilitasyon, iç hastalıkları, göğüs hastalıkları ve kardiyoloji başta olmak üzere ilgili branşların sağlık kurulu raporları esas alınır (2021 Yön. m.8/2). Bu yaş 5754 s.K. (17.04.2008) öncesi metinde 50 idi; bu kanunla 55 oldu (m.28, yedinci fıkra). 2008 Yön.'nün erken yaşlanma maddesi (m.25) 03.08.2013 tarihli Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği ile kaldırıldı; o yönetmeliği de 2021 Yön. kaldırdı (m.20). Karıştırmayın: maden işyerlerinin yeraltı işlerinde en az 20 yıl çalışanlarda yaş şartı 50'dir (5510 m.28/6).
- **İtiraz:** Kurum Sağlık Kurulu kararlarına yapılan itirazları SSYSK değerlendirir; SSYSK kararları Kurum Sağlık Kurullarını bağlar (2021 Yön. m.16–17).

Kaynaklar

- Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yön.
- Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yön.

- RG 28.09.2021/31612 içindekiler ve yönetmelik metni
- 5510 m.19/1 ve m.19/3
- 6331 m.3/1-l
- 2021 Yön. m.8/1-2

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/balthazard-formulu-malulluk-erken-yaslanma

Kısa ve Uzun Vadeli Sigorta Kolları, Hak Sahibi, Bakmakla Yükümlü Olunan Kişi

► İnteraktif ders + 4 soru

Sosyal sigortalar: kısa ve uzun vadeli kollar

5510 sayılı Kanunun tanımlar maddesine göre sosyal sigortalar iki gruptur: kısa vadeli ve uzun vadeli sigorta kolları. Kısa vadeli kollar: iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık. Uzun vadeli kollar: malullük, yaşlılık ve ölüm. Bir de genel sağlık sigortası var, kısaca GSS diyeceğiz. Dikkat: GSS bu iki grubun içinde değil; kanun onu ayrı bir kısımda düzenliyor. Şıkta 'kısa vadeli kol: genel sağlık sigortası' görürseniz eleyin.

Herkese bütün kollar uygulanmaz

Her sigortalıya bütün kollar uygulanmaz; kanunun beşinci maddesi bazı kişiler için kolları tek tek sayıyor. Staja tabi tutulan öğrenciye iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır. Aday çırak, çırak ve işletmede meslekî eğitim gören öğrenciye buna hastalık sigortası eklenir. Cezaevi atölyesinde çalışan hükümlü ve tutukluya ise analık sigortası eklenir. Bir de ters yönden kural var. Önceki derslerde hizmet akdiyle çalışan 4/a'lıyı ve kendi adına ve hesabına bağımsız çalışan 4/b'liyi görmüştük. 4/c ise kamu idarelerinde kadro ya da sözleşmeyle çalışan ve kendi kanunlarında hizmet akdiyle çalışanlar gibi sigortalı olması öngörülmemiş kişiler. Onlara, bu kapsamda oldukları sürece kısa vadeli kollar hiç uygulanmaz.

Hak sahibi: ölümle ortaya çıkan sıfat

Hak sahibi kavramı ölümle ortaya çıkar. Tanım şöyle: sigortalı ya da sürekli iş göremezlik geliri, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olan biri öldüğünde; gelir ya da aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve baba. Listeye dikkat edin: kardeş yok. Şıkta hak sahibi olarak kardeş görürseniz, bu tanıma göre yanlış.

Bakmakla yükümlü olunan kişi kimdir?

Bakmakla yükümlü olunan kişi ise genel sağlık sigortasının kavramı. Genel sağlık sigortalısının eşi, çocukları, ana ve babası; ama bir ön şartla: kişinin kendisi sigortalı ya da isteğe bağlı sigortalı olmayacak, kendi sigortalılığından gelir veya aylık da almayacak. Çocuklarda yaş sınırı ve evli olmama şartı var. Ana ve babada ise geçimlerini GSS'linin sağladığı, Kurumun belirlediği kriterlere göre tespit edilmeli. Yani kural olarak eşiniz sigortalı çalışıyorsa bakmakla yükümlü olunan kişi olamaz. Ama kanun bir istisna koyuyor: kısmi süreli, çağrı üzerine ya da saat ücretiyle çalışan kişinin ay içinde 30 günden az prim günü varsa, diğer şartları taşımak kaydıyla, 30 güne eksik kalan günler için bakmakla yükümlü olunan kişi sayılır.

Çocuk hangi yaşa kadar? 18-20-25

Çocuklarda üç sayı: 18, 20, 25. Genel kural 18 yaşını doldurmamak. Lise ve dengi öğrenimde ya da Meslekî Eğitim Kanunundaki aday çıraklık, çıraklık ve işletmelerde meslekî eğitimde sınır 20. Yüksek öğrenimde 25. Malul olduğu tespit edilen çocukta ise yaşa bakılmaz. Hepsinde ortak şart: çocuk evli olmayacak.

Hak sahibi mi, bakmakla yükümlü mü?

Şimdi ikisini yan yana koyalım. Hak sahibi sosyal sigortaların kavramı; onu doğuran olay ölüm, sağladığı şey gelir, aylık ya da toptan ödeme. Bakmakla yükümlü olunan kişi genel sağlık sigortasının kavramı; ön şart, kural olarak kişinin kendisinin sigortasız olması; sağladığı şey sağlık hizmeti. Kısacası: soruda ölüm ve ödeme varsa hak sahibi, sağlık hizmeti varsa bakmakla yükümlü olunan kişi.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 5510 s. Kanun (RG 16.06.2006/26200) m.3/1: (3) sosyal sigortalar, (4) kısa vadeli ve (5) uzun vadeli sigorta kolları, (7) hak sahibi, (10) bakmakla yükümlü olduğu kişi; m.3 üçüncü fıkra (kısmi süreli çalışan istisnası); m.4 ve m.5 (kolların kısmi uygulanması).
- **4/c kimdir? (m.4/1-c):** Kamu idarelerinde (1) (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar; (2) (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp aynı şekilde sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 s. Devlet Memurları Kanunu m.86 uyarınca açıktan vekil atanalar. Kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin hükümler bunlara, bu kapsamda oldukları sürece uygulanmaz (m.4, altıncı fıkra).
- **Gelir ve aylık (m.3/1-16, 17):** Gelir, iş kazası veya meslek hastalığı hâlinde sigortalıya ya da ölümünde hak sahiplerine yapılan sürekli ödemedir; aylık ise malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malullüğü hâlinde yapılan sürekli ödemedir.
- **Stajyer, çırak ve GSS (m.5/1-b son cümle):** Bu bentte sayılanlar 4/a kapsamında sigortalı sayılır; bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlara ayrıca GSS hükümleri uygulanır. İŞKUR'un meslek edindirme, geliştirme ve değiştirme eğitimine katılan kursiyerlere iş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile GSS hükümleri uygulanır (m.5/1-e).
- **Sigortalı olduğu hâlde bakmakla yükümlü olunan kişi sayılabilenler:** (1) **m.3 üçüncü fıkra** (Ek: 20/8/2016-6745/60; son hâli 25/3/2020-7226/44, yürürlük 1/4/2020): 4857 m.13 ve 14'e göre kısmi süreli veya çağrı üzerine çalışanlar ile ay içinde günün bazı saatlerinde çalışıp çalıştığı saat karşılığında ücret alanlardan ay içinde otuz günden eksik prim ödeme gün sayısı bulunanlar, sigortalı çalışmama şartı hariç (10) numaralı bentteki diğer şartları taşıyorlarsa, otuz günden eksik günleri için GSS'linin bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılır. (2) **m.5/1-b son cümle:** Bentteki öğrenci, çırak ve bursiyerler 4/a'lı sayılır; kanun bunlardan "bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlara" ayrıca GSS uyguladığına göre, bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olanlar da bulunabilir. (3) **m.60 beşinci fıkra:** 4/c kapsamında olup ilgili kanunları gereğince bir yıldan fazla aylıksız izin kullanan eş, bakmakla yükümlü olunan kişi sayılır.
- **Bakmakla yükümlü olduğu kişisi tanımlanmayan GSS'liler (m.3/1-10 giriş cümlesi):** m.5/1-b kapsamındakiler (stajyer, çırak vb.), m.60/1-c'nin (1), (2) ve (7) numaralı alt bentlerindeki, m.60'ın yedinci ve sekizinci fıkralarındaki ile on ikinci fıkradaki askerî öğrenci adayları ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adayları.
- **İki eş de GSS şartını taşıyorsa (m.60, dördüncü fıkra):** İki kişi de ayrı ayrı GSS'li sayılır; yalnız m.60/1-(d) ve (g) bentlerinde kimin GSS'li, kimin bakmakla yükümlü olunan kişi olacağını eşler kendileri seçer.
- **Ana ve baba için Kurum kriteri:** GSS Uygulamaları Yönetmeliği (RG 18.04.2014/28976) m.4/1-e-3: geçimi GSS'li tarafından sağlanan, gelir testiyle tespit edilen ve diğer çocuklarından sağlık yardımı almayan ana ve baba.

🔄 Hızlı tekrar: kendini yokla

Analık sigortası kısa vadeli mi, uzun vadeli mi?	Kısa vadeli sigorta kolu (5510 m.3/1-4).
Uzun vadeli sigorta kolları hangileridir?	Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası kolları (m.3/1-5).
GSS, kısa vadeli sigorta kollarından biri midir?	Hayır; GSS sosyal sigorta kolu değil, ayrı bir sigortadır.
Çıraklara hangi sigorta kolları uygulanır?	İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası (m.5/1-b).

Kamu idaresinde 4/c'liye kısa vadeli kollar uygulanır mı?

Hayır; 4/c kapsamında olduğu sürece uygulanmaz (m.4).

Hak sahibi sıfatı hangi olayla ortaya çıkar?

Ölümle; hak sahipleri eş, çocuk, ana ve babadır (m.3/1-7).

GSS'de malul çocuk için yaş sınırı var mı?

Yok; yaşına bakılmaz ama evli olmaması gerekir (m.3/1-10-b).

Sigortalı çalışan eş, bakmakla yükümlü olunan kişi olabilir mi?

Kural olarak hayır; kısmi süreli eş, 30 günden eksik günleri için sayılır.

Kaynaklar

- 5510 s. Kanun m.3/1
- Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/sigorta-kollari-hak-sahibi-bakmakla-yukumlu

İş Göremezlik Ödeneği ve Geliri Ne Kadar? Malullük ve Ölüm Sigortası Hakları

► İnteraktif ders + 4 soru

Ödenek mi, gelir mi, aylık mı?

Önce üç kelimeyi ayıralım; şıklarda bu üçünü ayırt etmeniz gerekecek. Geçici iş göremezlik ödeneği, istirahat raporlu olduğunuz günler için verilen günlük ödemedir; iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analıkta verilir. Gelir, 5510'un tanımıyla iş kazası veya meslek hastalığı hâlinde sigortalıya ya da ölümünde hak sahiplerine yapılan sürekli ödemedir. Aylık ise malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından yapılan sürekli ödeme. Kısacası iş kazası gelir bağlar, uzun vadeli sigorta aylık bağlar.

İş kazası sigortası 5 hak, ölüm sigortası 4 hak

Şimdi hak listeleri. İş kazası ve meslek hastalığı sigortası beş hak sayar: geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri, ölenin hak sahiplerine gelir, gelir bağlanmış kız çocuklarına evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği. Ölüm sigortası dört hak sayar: ölüm aylığı, ölüm toptan ödemesi, aylık almakta olan kız çocuklarına evlenme ödeneği ve cenaze ödeneği. Farka dikkat: toptan ödeme iş kazası listesinde yok, ölüm sigortasında var. Toptan ödeme, hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanamazsa aylık yerine toptan, yani tek seferde verilen tutardır. Evlenme ödeneğinde de kelimeye bakın: iş kazası sigortasında gelir bağlanmış, ölüm sigortasında aylık almakta olan kız çocuğu.

Geçici ödenek: yatarak yarısı, ayaktan üçte ikisi

Geçici iş göremezlik ödeneğinin oranı tedavi şekline bağlı: yatarak tedavide günlük kazancın yarısı, ayaktan tedavide üçte ikisi. Bu oran iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analıkta aynıdır. Günlük kazancı 1.200 lira olan biri yatarak tedavi görürse 600, ayaktan tedavi görürse 800 lira alır. Günlük kazanç, ödeneklerde olaydan önceki on iki aydaki prime esas kazançların, prim ödeme gün sayısına bölünmesiyle bulunur. Bir kişide birkaç hâl aynı anda varsa, örneğin hastalık ile analık, ödeneklerden en yükseği verilir.

İş kazasında her gün, hastalıkta 3. günden itibaren

Şimdi sık karıştırılan nokta. Hizmet akdiyle çalışan bir sigortalı, iş kazası ya da meslek hastalığı nedeniyle istirahat raporu aldıysa ödenek raporlu her gün için verilir; kanunun bu bendinde prim günü şartı yok. Hastalıkta ise iki şart var: iş göremezlik başlamadan önceki bir yılda en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olacak ve ödenek iş göremezliğin üçüncü gününden başlayacak. Yani hastalıkta ilk iki gün için ödenek verilmez.

Sürekli iş göremezlik geliri: eşik %10, oran %70

Rapor bitti ama kalıcı bir kayıp kaldıysa sıra sürekli iş göremezlik gelirinde. Kurum Sağlık Kurulu, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünüzün en az yüzde 10 azaldığını tespit ederse bu gelire hak kazanırsınız. Tam iş göremezlikte gelir, aylık kazancın yüzde 70'idir; aylık kazanç da günlük kazancın otuz katı. Kısmi kayıpta tam gelir, kayıp oranıyla çarpılır. Sigortalı başka birinin sürekli bakımına muhtaçsa bağlama oranı yüzde 100 olur. Ve dikkat: yüzde 10 gelir eşiği; malullüğü işlediğimiz derste gördüğümüz malul sayılma eşiği ise yüzde 60.

Malullük ve ölüm aylığı: ortak sayı 1800 gün

Son durak uzun vadeli sigortalar. Malullük aylığı için malul sayılmanız, en az 10 yıldır sigortalı olmanız ve toplam 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmiş olması gerekir. Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malulseniz 10 yıllık sigortalılık süresi aranmaz; ama 1800 gün prim yine gerekir. Ölüm aylığında da 1800 gün yeterli; hizmet akdiyle çalışanlarda ayrıca, borçlanmalar hariç en az 5 yıllık sigortalılık ve 900 gün prim de yeter. İki aylık da yazılı istekle bağlanır; malullükte bu istek, işten ayrıldıktan sonra yapılır.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 5510 s. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (kabul 31/5/2006; RG 16/6/2006, sayı 26200) m.3/1-16 ve 17 (gelir ve aylık tanımı), m.16 (iş kazası–meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortasından haklar), m.17 (günlük ve aylık kazanç), m.18 (geçici iş göremezlik ödeneği), m.19 (sürekli iş göremezlik geliri), m.25–26 (malul sayılma, malullük aylığı), m.32 (ölüm sigortasından haklar ve ölüm aylığı şartları).
- **Günlük kazanç (m.17/1):** ödeneklerde iş kazası/doğum tarihinden, meslek hastalığı ve hastalıkta iş göremezliğin başladığı tarihten önceki 12 aydaki; iş kazası ve meslek hastalığı gelirlerinde bu 12 ayın son 3 ayındaki prime esas kazançlar toplamı, prim ödeme gün sayısına bölünür. Önceki 12 ayda 180 günden az kısa vadeli prim bildirilmişse ödeneğe esas günlük kazanç, iş göremezliğin başladığı tarihteki günlük prime esas kazanç alt sınırının 2 katını geçemez.
- **İstirahat raporu (m.18/1):** ödenek, Kurumca yetkilendirilen hekim veya sağlık kurullarından istirahat raporu alınmış olması şartıyla verilir. Hastalık ödeneği bendi (m.18/1-b) 4/1-a ve m.5 kapsamında hastalık sigortasına tabi olanlar içindir.
- **4/1-b sigortalısı, yani muhtar ve kendi adına bağımsız çalışan (m.18/2):** iş kazası, meslek hastalığı ve analık ödeneği yalnız yatarak tedavi süresince veya bu tedavinin gereği alınan istirahat raporu süresince ve genel sağlık sigortası dahil prim borcu yoksa ödenir; analıkta doğum öncesi ve sonrası çalışılmayan sürelerde yatarak tedavi şartı aranmaz.
- **Gelirin artırılması (m.19/7):** m.19/3'e göre hesaplanan gelir, günlük kazanç hesabına giren son ay ile gelir başlangıcı tarihi arasında m.55/2'ye göre, yani TÜİK'in açıkladığı tüketici fiyatları genel indeksteki değişim oranı kadar artırılarak belirlenir. Dersteki hesaplayıcı bu artışı içermez; formülün taban tutarını gösterir.
- **Sürekli gelirin başlangıcı (m.19/8):** geçici iş göremezlik ödeneğinin sona erdiği tarihi; geçici iş göremezlik tespit edilemeden sürekli iş göremezliğe girilmişse sağlık kurulu raporu tarihini takip eden ay başı. Yeni bir iş kazası veya meslek hastalığında engellilik hâllerinin bütünü göz önüne alınarak gelir yeniden hesaplanır (m.19/10).
- **Ölümde gelir (m.20/1–2):** iş kazası veya meslek hastalığına bağlı ölümde hak sahiplerine aylık kazancın %70'i m.34'e göre paylaştırılarak gelir olarak bağlanır. Meslekte kazanma gücünü %50 veya daha fazla kaybetmiş olarak gelir almakta iken ölenlerin hak sahiplerine, ölüm iş kazasına bağlı olmasa da aynı tutar bağlanır.
- **Malul sayılma (m.25/1):** 4/1-a ve b kapsamındakiler için çalışma gücünün veya iş kazası ya da meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60'ının kaybedildiğinin Kurum Sağlık Kurulunca tespiti.

Kaynaklar

- 5510 s. Kanun, dipnot 29, 33, 35, 232 ve değişiklik tablosu

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/is-goremezlik-odenegi-malulluk-olum-haklari

Analık Hâli Kaç Hafta? Emzirme, Evlenme, Cenaze Ödeneği ve Doğum Borçlanması

► İnteraktif ders + 4 soru

Analık hâli: doğumdan sonra 16 hafta

Analık sigortası, kısa vadeli sigorta kollarından biri. 5510'un 15'inci maddesine göre analık hâli, gebeliğin başladığı tarihten doğumdan sonraki ilk on altı haftaya kadar olan süredeki gebelik ve analıkla ilgili rahatsızlık ve engellilik hâlleri. Eski metinde sekiz, çoğul gebelikte on hafta vardı; 1 Mayıs 2026'da yürürlüğe giren 7578 sayılı Kanunla sekiz on altı oldu, çoğul gebeliğe ayrı süre kalktı. Aralık sınavı 1 Eylül 2026'da yürürlükteki mevzuata göre hazırlanıyor; cevabınız on altı. Analıktaki geçici iş göremezlik ödeneğinde ve İş Kanunu'ndaki izinde ise çoğul gebelikte doğum öncesine iki hafta eklenmesi sürüyor. Yirmi dört ise İş Kanunu'ndaki doğum izninin toplamı.

Emzirme ödeneği: doğumdan önceki 1 yılda 120 gün

Emzirme ödeneği analık sigortasından veriliyor. Kime? 4/a ve 4/b'li, yani işçi ya da bağımsız çalışan sigortalı kadına; eşi sigortalı değilse, eşinin doğum yapması nedeniyle sigortalı erkeğe. Kamu görevlisi, yani 4/c'li kadın burada yok: 4/c'lilere, bu kapsamda oldukları sürece kısa vadeli sigorta hükümleri uygulanmıyor. Ödenek her çocuk için, çocuk yaşıyorsa veriliyor. Prim şartı: doğumdan önceki bir yılda en az yüz yirmi gün kısa vadeli prim. Doksan gün ise analıktaki geçici iş göremezlik ödeneğinin şartı.

Doğum borçlanması: 3 defa, her biri en çok 2 yıl

Borçlanma, kanunda sayılan bazı süreleri primini ödeyerek sigortalılığa saydırmak demek. Doğum borçlanmasında kamu görevlisi de var: 4/a, 4/b ya da 4/c sigortalı kadın yararlanabiliyor. Sınırlar: üç defaya mahsus ve her doğumda doğum tarihinden sonraki iki yılı geçmemek kaydıyla. Şartlar: o sürede uzun vadeli sigorta kolları, yani malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası bakımından sigortalı olmamak ve çocuğun yaşıyor olması.

Evlenme ödeneği: aylığın 2 yıllık tutarı, peşin

Evlenme ödeneği, ölen sigortalının hak sahibi olarak gelir ya da aylık alan kız çocuğuna veriliyor. Evlenince aylığı kesilecek kız çocuğu, evlenir ve talep ederse aylık veya gelirinin iki yıllık tutarını bir defaya mahsus, peşin alıyor. İki yıllık tutar yirmi dört aylık tutar demek; ama yirmi dört ay boyunca değil, tek seferde.

Cenaze ödeneği: önce eş, sonra çocuk, ana baba, kardeş

Cenaze ödeneğinde önce sırayı yerleştirin: eş; eş yoksa çocuklar; onlar da yoksa ana baba; onlar da yoksa kardeşler. Hangi ölümden ödeniyor? İş kazası ya da meslek hastalığı sonucu; sürekli iş göremezlik geliri ya da malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı alırken; ya da kendisi için en az üç yüz altmış gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi bildirilmişse.

Meslek hastalığında kim karar verir?

Son konu meslek hastalığı. Kararı kim veriyor? Meslek hastalığını Kurum Sağlık Kurulu tespit ediyor. Asıl dikkat ikinci kurulda: yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışındaki bir hastalıkta uyumsuzluk çıkarsa Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu karara bağlıyor. İşten ayrıldıktan sonra ortaya çıkan bir hastalıkta listedeki yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlenmiş ve etkeni işyerinde tespit edilmişse, yine bu kurulun onayıyla meslek hastalığı sayılabilir.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 5510 s. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (RG 16/6/2006-26200) m.3/1-4 ve 5 (sigorta kolları), m.4/1 ve m.4/6 (sigortalı sayılanlar; 4/c'ye kısa vadeli sigorta hükümlerinin uygulanmaması), m.14 (meslek hastalığı), m.15 (hastalık ve analık hâli), m.16 (emzirme ödeneği), m.18/1-c, d (analıkta geçici iş göremezlik ödeneği), m.37 (evlenme ve cenaze ödeneği), m.41/1-a (doğum borçlanması), m.58 (Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu); 7578 s. Kanun (RG 01/05/2026-33240) m.15, m.18, m.19; 4857 s. İş Kanunu (RG 10/6/2003-25134) m.74.
- **Analık hâli kimi kapsar (5510 m.15/2):** 4/a ve 4/b kapsamındaki sigortalı kadın, sigortalı erkeğin sigortalı olmayan eşi, kendi çalışmasından dolayı gelir veya aylık alan kadın ya da gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşi. **Hastalık hâli** ise 4/a ve 4/b sigortalısının iş kazası ve meslek hastalığı dışında kalan, iş göremezliğine neden olan rahatsızlıklardır (m.15/1).
- **Analık ödeneği ve doğum izni, 7578 s.K. sonrası metin (01.05.2026):** Analık hâlinde geçici iş göremezlik ödeneği, doğumdan önceki bir yıl içinde en az **90 gün** kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla doğumdan önceki **8** ve sonraki **16** haftalık sürede verilir (eski metinde sekizer hafta); çoğul gebelikte doğum öncesi 8 haftaya **2 hafta** eklenir (5510 m.18/1-c). Sigortalı kadın isteği ve hekimin onayıyla doğuma **iki** hafta kalıncaya kadar çalışırsa (eski metinde üç) çalıştığı süreler, erken doğumda da doğumdan önce kullanamadığı süreler doğum sonrasına eklenir ve bu süreler için de ödenek verilir (m.18/1-d; 4857 m.74/1). İş Kanunu'nda doğum izni doğumdan önce 8, sonra 16, toplam **24** hafta; çoğul gebelikte doğum öncesi 8 haftaya 2 hafta eklenir (4857 m.74/1).
- **Emzirme ödeneğinin ayrıntıları (5510 m.16/3-5):** Ödenek, doğum tarihinde geçerli olan ve **Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan** tarife üzerinden verilir. Kendi çalışmasından gelir veya aylık alan kadın ile gelir veya aylık alan erkeğin sigortalı olmayan eşi de yararlanır. 4/b (bağımsız çalışan) sigortalıda 120 gün prim **yatırılmış** ve genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin her türlü borcun ödenmiş olması gerekir. Sigortalılığı sona erenin çocuğu, sona erme tarihinden başlayarak **300 gün** içinde doğarsa, doğumdan önceki **15 ay** içinde en az 120 gün prim ödenmiş olması şartıyla emzirme ödeneği verilir.
- **Doğum borçlanmasının ayrıntıları (5510 m.41/1):** Aynı bent, kanunları gereği verilen **ücretsiz doğum veya analık izni** sürelerinin borçlanılmasını da düzenler. Borçlanma sigortalının veya hak sahiplerinin yazılı talebiyle yapılır. Doğum borçlanmasında (a bendi) prim, talep tarihindeki prime esas günlük kazanç alt ve üst sınırları arasında kişinin belirleyeceği günlük kazancın **%32'si** üzerinden hesaplanır. 7566 s.K. ile 01.01.2026'dan beri öteki bentlerde oran **%45**, (i) bendinde genel sağlık sigortası primi ödenmiş sürelerde **%39'dur** (önceki metinde sırasıyla **%32** ve **%20**).
- **Evlenme ödeneğinin ayrıntıları (5510 m.37/1-2; m.16/1-d; m.32/1-c):** İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından gelir bağlanmış kız çocuklarına ve ölüm sigortasından aylık almakta olan kız çocuklarına verilir. Ödeneği alan, aylığının kesildiği tarihten itibaren **iki yıl** içinde yeniden hak sahibi olursa iki yıllık sürenin sonuna kadar gelir veya aylık bağlanmaz; bu sürede genel sağlık sigortalısı sayılır. Öteki hak sahiplerinin aylık veya gelirleri, evlenme ödeneği verilen sürenin bitimini takip eden ödeme döneminden itibaren yeniden belirlenir.
- **Cenaze ödeneğinin ayrıntıları (5510 m.37/3-5; m.16/1-e; m.32/1-d):** İş kazası ve meslek hastalığı sigortasından ve ölüm sigortasından sağlanan haklardandır. Tutar, **Kurum Yönetim Kurulunca belirlenip Bakan tarafından onaylanan** tarifeye göre ödenir. Sayılan kişilere ödenemez ve cenaze gerçek veya tüzel kişilerce kaldırılırsa, bu tutarı geçmemek üzere belgelere dayanan masraflar masrafı yapana ödenir. 4/c kapsamındakilerin kendi kurumları ölüm yardımı hariç cenaze gideri, cenaze nakil gideri ödeneği veya bu nitelikte bir ödeme yaparsa SGK cenaze ödeneği ödemez.
- **Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu (5510 m.58):** Branşları Kurumca belirlenen uzman hekimlerden oluşur; haftada en az bir kez ve en az **yedi** üye ile toplanır, kararlar salt çoğunlukla alınır (eşitlikte başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır); hekimlerin hizmet süresi **üç yıldır**. Vazife malullük derecesi, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik derecesi tespiti ile çalışma gücünün malullüğü gerektirecek derecede kaybına ilişkin Kurum kararlarından itiraza konu olanları inceleyerek karara bağlar.

Hızlı tekrar: kendini yokla

Analık hâli doğumdan sonra kaç haftaya kadar sürer?	İlk 16 haftaya kadar (7578 s.K., 01.05.2026). Eski metinde 8, çoğulda 10 hafta vardı.
Emzirme ödeneği için prim şartı nedir?	Doğumdan önceki 1 yıl içinde en az 120 gün kısa vadeli sigorta primi.
Emzirme ödeneğini erkek sigortalı alabilir mi?	Evet, sigortalı olmayan eşi doğum yaparsa; her çocuk için, çocuk yaşıyorsa.
Doğum borçlanmasının sınırları nedir?	3 defaya mahsus; her doğumda doğum tarihinden sonra en çok 2 yıl.
Borçlanılacak sürede kadın hangi şartı taşımali?	O sürede uzun vadeli sigorta kolları açısından sigortalı olmamalı; çocuk da yaşamalı.
Evlenme ödeneği ne kadar ve nasıl ödenir?	Aylık/gelirin 2 yıllık tutarı; talep üzerine, bir defaya mahsus ve peşin.
Cenaze ödeneği hangi sırayla verilir?	Eş → çocuklar → ana baba → kardeşler; önceki yoksa sıradakine geçilir.
Liste dışı hastalıkta meslek hastalığı uyuşmazlığına kim bakar?	Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu. Meslek hastalığını tespit eden: Kurum Sağlık Kurulu.

Kaynaklar

- 5510 m.15/2 ve 29 no.lu dipnot
- 7578 s.K. m.18
- ÇSGB İSGGM 09.04.2026 tarihli '2026 Yılı İSG Sınavları Hakkında Duyuru'
- 4857 m.74/1 ve 24 no.lu dipnot; 7578 s.K. m.15

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/emzirme-evlenme-cenaze-odenegi-dogum-borclanmasi

5510 Zamanaşımı Süreleri ve Prim Oranları (2026 Güncel)

► İnteraktif ders + 4 soru

Gelir ve aylıkta 5 yıllık zamanaşımı

5510 sayılı Kanunun 97'nci maddesiyle başlıyoruz. İş kazası, meslek hastalığı, vazife malullüğü ve ölüm hâllerinde bağlanması gereken gelir ve aylıklar için süre beş yıl; saymaya hakkın kazanıldığı tarihten başlıyoruz. Kanunun kelimesine dikkat edin: zamanaşımına uğrayan gelirin tamamı değil, beş yıl içinde istenmeyen kısmı. Bir de istisna var: Kuruma başvurmamanın haklı bir sebebe dayandığını genel hükümlere göre ispat eden kişiye bu kural uygulanmıyor.

Diğer haklar 5 yılda istenmezse düşer

Aynı madde ikinci bir beş yıl daha koyuyor. Önceki derslerde sigorta kollarını görmüştük: kısa vadeli kollar iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık. Kısa vadeli sigorta kollarından ve ölüm sigortasından kazanılan diğer haklar, hakkın doğduğu tarihten itibaren beş yıl içinde istenmezse düşüyor. Farkı yakalayın: gelir ve aylıkta “hakkın kazanıldığı tarih” ve “zamanaşımı”, burada “hakkın doğduğu tarih” ve “düşme”. Şıkta yalnız iş kazası sayılsa da süre yine beş yıldır; yanlış olan, kuralı yalnızca iş kazasına özgü sayan ifadedir.

Kurumun alacağında ve cezada 10 yıl

SGK'nın prim ve diğer alacakları on yıllık zamanaşımına tabi; süre, ödeme süresinin dolduğu tarihi takip eden takvim yılı başından işliyor. Kurumun açacağı tazminat ve rücu davaları da on yıl. Başlangıç alacağın türüne göre belli: rücu konusu gelir ve aylıklarda Kurumun onay tarihinden, masraf ve ödemelerde ise masrafın ya da ödemenin yapıldığı tarihten. Rücuca bir örnek: iş kazası işverenin kastı ya da sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı hareketi sonucu olduysa Kurum, yaptığı ödemeleri ve bağladığı gelirin ilk peşin sermaye değerini, kanundaki sınır içinde işverene ödettiriyor. Üçüncü satır 102'nci maddeden: Kurumca verilen idari para cezaları da on yıllık zamanaşımına tabi ve süre fiilin işlendiği tarihten başlıyor.

5510'a göre hizmet akdiyle çalışanda üç prim oranı

Dersin ikinci yarısı: 81'inci madde, prim oranları. Tablo, hizmet akdiyle çalışan için 5510'daki üç oranı gösteriyor; hepsi prime esas kazanç üzerinden. MYÖ, yani malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları: yüzde yirmi bir; yüzde dokuzu sigortalı, yüzde on ikisi işveren hissesi. Kısa vadeli sigorta kolları: yüzde iki virgül yirmi beş; bu primin tamamını işveren ödüyor, sigortalı hissesi yok. Genel sağlık sigortası: yüzde on iki buçuk; yüzde beşi sigortalı, yüzde yedi buçuğu işveren. SGK'nın prim tablosunda bir de işsizlik sigortası satırı görürsünüz: yüzde bir sigortalı, yüzde iki işveren payı. O prim 5510'da değil, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda düzenleniyor.

Kısa vadeli oranı Cumhurbaşkanı değiştirebilir

Kısa vadeli oranda kanun bir de yetki tanıyor: Cumhurbaşkanı bu oranı yüzde bir buçuğa kadar düşürebilir, yüzde iki buçuğa kadar artırabilir. Yetki Bakanlıkta değil, Cumhurbaşkanında. Eski metinde bu yetki Bakanlar Kurulundaydı; 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle “Cumhurbaşkanı” olarak değiştirildi.

Eski metin %20 der, güncel oran %21

Ve dersin en önemli tuzağı. Kanunun eski metninde MYÖ primi yüzde yirmi, işveren hissesi yüzde on birdi. 7566 sayılı Kanunla 2026 yılı Ocak ayı başından beri oran yüzde yirmi bir, işveren hissesi yüzde on iki; sigortalı hissesi yüzde dokuzda kaldı. Kısa vadeli prim de 7524 sayılı Kanunla 1 Eylül 2024'ten beri yüzde iki değil, yüzde iki virgül yirmi beş. Son satır: eskiden Devlet, Kurumun tahsil ettiği MYÖ ve genel sağlık sigortası priminin dörtte biri oranında katkı yapıyordu. Bu fıkra 7590 sayılı Kanunla 1 Ağustos 2026'da yürürlükten kaldırıldı. Eski bir kaynakta bu rakamları görürseniz güncel hâlini hatırlayın.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 5510 s. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (RG 16/6/2006-26200) m.97 “Zamanaşımı, hakkın düşmesi ve avans”, m.93 “Devir, temlik, haciz ve Kurum alacaklarında zamanaşımı”, m.102 “Kurumca verilecek idarî para cezaları”, m.81 “Prim oranları”. **m.81'deki oranları değiştiren kanunlar:** 7524 s.K. m.28 (RG 2/8/2024-32620; yürürlük m.60/b: yayımını izleyen ayın başı), 7566 s.K. m.23 (RG 19/12/2025-33112; yürürlük m.38/ç: 2026 yılı Ocak ayı başı). **Devlet katkısı fıkrasını kaldıran kanun:** 7590 s.K. m.15 (RG 31/7/2026-33326; yürürlük m.31/c: 1/8/2026). Bu madde hiçbir prim oranını değiştirmedir; yalnızca m.81'in başlığını değiştirdi ve üçüncü fıkrayı kaldırdı.
- **“Aksine hüküm” kaydı (m.97/1):** Gelir ve aylıklardaki 5 yıllık kural, “Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde” uygulanır.
- **Aylığın durdurulması (m.97/4):** Bağlanan gelir ve aylıklarını tahakkuk ettirildiği tarihten itibaren aralıksız 12 ay sonuna kadar tahsil etmeyenlerin gelir ve aylıkları, bağlanma şartlarının devam edip etmediğinin tespiti amacıyla durdurulur. Bu bir zamanaşımı değil, durdurmadır.
- **GSS alacakları (m.97/5):** Genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin alacakları, hakkı doğuran olayın öğrenildiği tarihten itibaren **2 yıl** içinde istenmezse zamanaşımına uğrar; olay tarihinden itibaren **5 yıl** sonunda düşer.
- **Avans (m.97/6):** Sigortalılar ve hak sahipleri ile genel sağlık sigortalıları ve bakmakla yükümlü olunan kişilerin, bu Kanunun uygulanması bakımından hak ettikleri alacakları süresi içinde ödenemezse Kurum avans vermeye yetkilidir. Avans yetkisi yalnız GSS alacaklarına özgü değildir.
- **Zamanaşımından sonra ödeme (m.93/4):** Kabul edilir. Ancak 4/1-b sigortalıların zamanaşımı nedeniyle prim ödenmeyen süreleri sigortalılık süresinden sayılmaz; bu süreye ilişkin sigortalılık hak ve yükümlülükleri düşer.
- **Devir, temlik, haciz (m.93/1):** Gelir, aylık ve ödenekler devir ve temlik edilemez; 88. maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez.
- **Rücu (m.21/1):** İş kazası veya meslek hastalığı işverenin kastı ya da sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumun yaptığı ve ileride yapacağı ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olarak işverene ödettirilir; kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır. Bu tazminat ve rücu davalarında zamanaşımı 10 yıldır (m.93/3).

🔄 Hızlı tekrar: kendini yokla

Gelir ve aylığın hangi kısmı, kaç yılda zamanaşımına uğrar?	Hakkın kazanıldığı tarihten itibaren 5 yıl içinde istenmeyen kısmı.
Kısa vadeli kollar ve ölüm sigortasından diğer haklar ne zaman düşer?	Hakkın doğduğu tarihten itibaren 5 yıl içinde istenmezse.
SGK'nın prim alacağında zamanaşımı kaç yıl, nereden başlar?	10 yıl; ödeme süresi dolduktan sonraki takvim yılı başından.
Kurumca verilen idari para cezalarında zamanaşımı?	10 yıl; fiilin işlendiği tarihten başlar.
MYÖ primi ve hisseleri (2026)?	%21: sigortalı %9, işveren %12 (Ocak 2026'dan önce %20).
Kısa vadeli sigorta kolları primi kaç, kim öder?	%2,25; tamamını işveren öder (1 Eylül 2024'ten önce %2).
Genel sağlık sigortası primi ve hisseleri?	%12,5: sigortalı %5, işveren %7,5.

Kısa vadeli oranı kim, hangi sınırdan deęiřtirebilir?

Cumhurbaşkanı; %1,5'e kadar düşürebilir, %2,5'e kadar artırabilir.

Kaynaklar

- 5510 m.97, birinci fıkra
- 7566 s.K. m.23 ve m.38/ç
- 5510 özgün metni m.81/a
- 7524 s.K. m.28 ve m.60/b
- 5754 s.K. m.48
- 7590 s.K. m.15 ve m.31/c

Okudun, řimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/5510-zamanasimi-prim-oranlari

İsteğe Bağlı Sigorta Şartları Nelerdir? Hangi Süreler Borçlanılabilir?

► İnteraktif ders + 4 soru

İsteğe bağlı sigorta neyi kapsar?

5510 sayılı Kanunun 50'nci maddesine göre isteğe bağlı sigorta, kişilerin isteğe bağlı olarak prim ödeyerek uzun vadeli sigorta kollarına ve genel sağlık sigortasına tabi olmasını sağlıyor. Uzun vadeli kollar malullük, yaşlılık ve ölüm. İş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık ise kısa vadeli kollar ve tanımda yoklar. Prim, 52'nci maddeye göre alt ve üst sınır arasında seçtiğiniz aylık kazancın yüzde otuz üçü: yüzde yirmi biri malullük-yaşlılık-ölüm, yüzde on ikisi genel sağlık sigortası. Bu oran 1 Ocak 2026'dan önce yüzde otuz ikiydi; 7566 sayılı Kanunla değişti.

İsteğe bağlı sigortalı olmanın dört şartı

Türkiye'de ikamet edenler ile Türkiye'de ikamet etmekte iken sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerdeki Türk vatandaşları başvurabiliyor. Dört şart var. Bir: zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmamak; sigortalı çalışıyorsanız ay içinde otuz günden az çalışmak ya da tam gün çalışmamak. İki: kendi sigortalılığınız nedeniyle size aylık bağlanmamış olması. Üç: on sekiz yaşını doldurmak. Dört: talep dilekçesiyle Kuruma başvurmak. Dikkat: vatandaşlık yalnız sözleşme imzalanmamış ülkedeki başvurucudan aranıyor; Türkiye'de ikamet edenden aranmıyor.

Ne zaman başlar, ne zaman biter?

Sigortalılık, başvurunuzun Kurum kayıtlarına intikal ettiği günü takip eden gün başlıyor; başvuru günü değil, kayda girdiği günün ertesi. Üç hâlde bitiyor: kendiniz sona erdirirseniz primi ödenmiş son günü takip eden gün; aylık talep ederseniz, aylığa hak kazanmış olmak şartıyla talep tarihinde; ölümden ölüm tarihinde. Bir de sınır var: ait olduğu aydan itibaren en geç on iki ay içinde gecikme cezası ve zammıyla ödenmeyen süre sigortalılıktan sayılmıyor.

Hangi süreler borçlanılabilir?

Şimdi borçlanma. 41'inci madde, sigortalı sayılanların primini ödeyip sigortalılığa saydırabileceği süreleri tek tek sayıyor. Askerlik: er veya erbaş olarak silah altında ya da yedek subay, yedek astsubay okulunda geçen süre. Öğrenim: sigortalı olmaksızın geçen normal doktora veya tıpta uzmanlık süresi ve sigortasız normal avukatlık stajı; anahtar kelimeler sigortasız ve normal. Hekimlerin fahri asistanlığı ile grev ve lokavtta geçen süreler de listede. Son olarak sigortalı iken tutuklanıp ya da gözaltına alınıp o suçtan beraat edenlerin bu süreleri ve seçim kanunları gereği görevinden istifa edenlerin, istifa tarihinden seçimi takip eden ay başına kadar açıkta geçen süreleri. Tutuklulukta iki kilit var: sigortalı iken ve beraat; doktora ve stajın tersine burada sigortalı olmak şart.

Borçlanma primi: doğumda %32, diğerlerinde %45

Listenin a bendinde doğum var: kanunları gereği verilen ücretsiz doğum veya analık izni ile sigortalı kadının doğum sonrası süreleri; hatırlatalım, üç defayla ve her doğumdan sonra en çok iki yılla sınırlı. Borç, talep tarihinde prime esas günlük kazancın alt ve üst sınırları arasında sizin belirlediğiniz günlük kazanç üzerinden hesaplanıyor. 1 Ocak 2026'dan beri iki oran var: a bendinde yüzde otuz iki; askerlik, doktora, staj ve diğer bentlerde yüzde kırk beş. Önceden genel oran yüzde otuz ikiydi; değişiklik 7566 sayılı Kanunla geldi. Borç tebliğden itibaren bir ay içinde ödenmezse yeni başvuru gerekiyor. Son olarak: sigortalılık başlangıcınızdan önceki bir süreyi, örneğin işe girmeden önceki askerliğinizi borçlanırsanız, başlangıç tarihiniz borçlandığınız gün sayısı kadar geriye gidiyor.

SSYSK kararına karşı dava: iş mahkemesi

Son konu, dava yolu. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu, kısaca SSYSK, 58'inci maddeyle kurulan uzman hekim kurulu; örneğin iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik derecesine ilişkin SGK kararlarına yapılan itirazları karara bağlıyor. Sigortalı bu karara da katılmıyorsa dava yolu iş mahkemesi. 101'inci madde, Kanunda aksine hüküm yoksa

5510'dan doğan uyuşmazlıkların iş mahkemesinde görüleceğini söylüyor; 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu da SGK'nın taraf olduğu sosyal güvenlik uyuşmazlıklarını iş mahkemesine veriyor. Tuzak idare mahkemesi: o yol, SGK'nın idari para cezasına itirazın reddinde açılıyor.

⚠ Sınavda sorulabilecek ayrıntılar

- **Dayanak:** 5510 s. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (RG 16/6/2006-26200) m.41 (borçlanılabilecek süreler), m.50 (isteğe bağlı sigorta ve şartları), m.51 (başlangıç ve sona erme), m.52 (prim), m.58 (SSYSK), m.101 (uyuşmazlıkların çözüm yeri), m.102 (idari para cezası); 7566 s. Kanun (RG 19/12/2025-33112) m.21, m.22, m.38; 7036 s. İş Mahkemeleri Kanunu (RG 25/10/2017-30221) m.2/3, m.5/1-b.
- **Kimler başvurabilir (5510 m.50/2):** Kanun metni: "Türkiye'de ikamet edenler ile Türkiye'de ikamet etmekte iken sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmamış ülkelerdeki Türk vatandaşları". İkamet edenler için vatandaşlık aranmaz; m.52/2'ye göre yabancı ülke vatandaşlarından Türkiye'de yerleşik olma hâli bir yılı doldurmadıkça genel sağlık sigortası primi alınmaz ve bu kişiler genel sağlık sigortalısı sayılmaz.
- **Başvuru biçimi (SGK uygulaması):** İlk defa isteğe bağlı sigortalı olacaklar Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ekindeki "İsteğe Bağlı Sigorta Giriş Bildirgesi" ile il müdürlüğüne/sosyal güvenlik merkezine ya da e-Devlet üzerinden başvurur; tekrar isteğe bağlı sigortalı olacaklar için talep dilekçesi yeterlidir.
- **Zorunlu sigortalılıkla çakışma (5510 m.51/2):** İsteğe bağlı prim ödenen tarihlerde zorunlu sigortalılığı gerektiren çalışma tespit edilirse çakışan isteğe bağlı süreler iptal edilir, primler iade edilir.
- **Eksik günün tamamlanması (5510 m.51/3):** Ay içinde 30 günden az çalışan ya da prim ödeme gün sayısı çalışma saatine göre hesaplanan sigortalılar aynı ay isteğe bağlı prim öderse, bu süreler zorunlu sigortalılık gün sayısına 30 günü geçmemek üzere eklenir ve 4/1-a kapsamında sigortalılık süresi sayılır.
- **Statü (5510 m.51/5):** İsteğe bağlı prim ödenmiş süreler malullük, yaşlılık, ölüm ve genel sağlık sigortası hükümlerinde dikkate alınır; m.51/3 saklı kalmak üzere 4/1-b kapsamında sigortalılık süresi sayılır.
- **Genel sağlık sigortası (5510 m.52/2):** İsteğe bağlı sigortalılar, bakmakla yükümlü olunan kişi olsalar dahi m.60/1-b kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılır ve bu primi de öder.
- **12 aylık süre ve mahsup (5510 m.52/3-4):** 12 aylık süreden sonra ödenen primler m.89/3'e göre iade edilir. Zorunlu sigortalılıktan prim borcu olanın isteğe bağlı primleri önce bu borca mahsup edilir.

📌 Hızlı tekrar: kendini yokla

İsteğe bağlı sigorta hangi sigorta kollarını kapsar?	Uzun vadeli kollar (malullük, yaşlılık, ölüm) ve genel sağlık sigortası.
İsteğe bağlı sigortalılık hangi gün başlar?	Başvurunun Kurum kayıtlarına intikal ettiği günü takip eden gün.
İsteğe bağlı sigorta primi 2026'da yüzde kaç?	%33: %21 malullük-yaşlılık-ölüm + %12 genel sağlık sigortası.
Borçlanmada prim oranı: doğumda kaç, diğerlerinde kaç?	Doğum ve analıkta %32; askerlik, doktora, staj ve diğerlerinde %45 (2026'dan beri).
Tutukluluk süresi hangi şartla borçlanılır?	Sigortalı iken tutuklanan veya gözaltına alınan kişi o suçtan beraat ederse.
Doktora süresi hangi şartla borçlanılır?	Sigortalı olmaksızın geçen normal doktora veya tıpta uzmanlık süresiyse.

Borçlanma borcu ne kadar sürede ödenir?

Tebliğden itibaren 1 ay içinde; ödenmezse yeni başvuru gerekir.

SSYSK kararına karşı dava hangi mahkemede açılır?

İş mahkemesinde (5510 m.101; 7036 m.5/1-b).

Kaynaklar

- 5510 m.50/1
- 7566 s. Kanun m.22/a ve m.38/ç
- SGK – İlk Defa İsteğe Bağlı Sigortalı Olanlar
- SGK – Borçlanmalar
- 7036 s. İş Mahkemeleri Kanunu m.5/1-b
- İkincil kaynak – isvesosyalguvenlik.com, 16/5/2019

Okudun, şimdi dene: bu dersin slaytlı anlatımı ve 4 soruluk testi → isgakademim.com.tr/dersler/istege-bagli-sigorta-borclanma-sureleri

Notları bitirdin. Şimdi soru zamanı.

Okumak bilgiyi tanıtır, soru çözmek kalıcı yapar. İSG Akademi uygulamasında konu konu testler, yıl yıl çıkmış sorular ve zayıf konunu gösteren analiz ücretsiz.

Bu notların videolu anlatımları YouTube'da: her bilgi önce soruyla gelir, sonra çizimle oturur.

 Uygulamayı indir

► Ücretsiz ders videoları

 Tüm ders notları